

Utmaningar och fördelar för implementering av certifieringar för hållbar stadsutveckling i svenska småstäder och tätorter

Marcel Szymanski

LUNDS
UNIVERSITET

© Copyright Marcel Szymanski

LTH Ingenjörshögskolan vid Campus Helsingborg

Lunds universitet

Box 882

251 08 Helsingborg

LTH School of Engineering

Lund University

Box 882

SE-251 08 Helsingborg

Sweden

Tryckt i Sverige

Lunds universitet

Lund 2025

Abstract

Title: Challenges and benefits of implementing sustainable urban development certifications in Swedish small towns

Author: Marcel Szymanski

Supervisor: Carlos Martinez

Examiner: Urban Persson

Aim and purpose: The purpose of this thesis is to gain insight into how sustainable urban development strategies through the implementation of various certifications and strategies can affect small towns. It examines the current situation regarding sustainable urban development in small towns and how different development strategies at the international, national and regional levels can affect small towns in terms of sustainable urban development. The purpose is to be able to see clear results of how the strategies are applied in the small town context and what changes they bring to small towns.

Research questions:

- What is the current situation regarding sustainable urban development in Sweden's small towns?
- What are the advantages and challenges of implementing CityLab in Swedish small towns?
- How will the construction of certified and sustainable neighbourhoods through collaboration between municipalities, organisations and public and private actors benefit sustainable urban development in Swedish small towns?

Method: The thesis is based on a combination of literature reviews, interviews and document studies. The literature review gives the theoretical foundation for the report, while the qualitative research methods allow for deeper understanding of the topic, based on the experiences of the people interviewed and the content of the documents

Findings: Sustainable urban development in small towns is complex and long-term, governed by municipal policy documents, strategies and plans. Small towns often lack resources compared to larger cities, which can limit the implementation of sustainable urban development projects, but where there is an ambition to contribute to the three sustainability perspectives. CityLab has clear potential to support small towns in the sustainable urban development process, but requires adaptation to the small town context, flexibility and a clear focus on follow-up in order to achieve true sustainable urban development.

Where, even though the challenges may limit the small town, the advantages often outweigh the challenges. Cooperation between municipalities, other actors and citizens is crucial to achieving long-term goals, in order to jointly contribute to creating robust, attractive, competitive and sustainable small towns.

Keywords: small towns, sustainable urban development, certification, policy and governance

Sammanfattning

Titel: Utmaningar och fördelar vid implementering av certifieringar för hållbar stadsutveckling i svenska småstäder och tätorter

Författare: Marcel Szymanski

Handledare: Carlos Martinez

Examinator: Urban Persson

Syfte & mål: Syftet med detta examensarbete är att få insyn i hur hållbara stadsutvecklingsstrategier genom implementeringar av olika certifieringar och strategier kan påverka mindre samhällen. Där undersöker man det rådande läget gällande den hållbara stadsutvecklingen i tätorterna samt hur olika utvecklingsstrategier på internationell, nationell och regional nivå kan påverka mindre samhällen gällande hållbar stadsutveckling. Målet är att man skall kunna se ett tydligt resultat på hur strategierna tillämpas i tätortskontexten och vilka ändringar de tillför för tätorterna.

Problemställning:

- Hur ser den rådande situationen ut gällande hållbar stadsutveckling i Sveriges tätorter?
- Vilka fördelar samt utmaningar innebär för implementering av CityLab i svenska tätorter?
- Hur kommer byggandet av certifierade och hållbara stadsdelar genom samverkan mellan kommuner, organisationer och offentliga samt privata aktörer att gynna den hållbara stadsutvecklingen i svenska tätorter?

Metod: Examensarbetet utförs genom en kombination av litteraturstudier, intervju- och dokumentstudier. Litteraturstudien utgör den teoretiska grunden för arbetet, medan de kvalitativa forskningsmetoderna intervju- och dokumentstudier möjliggör djupare förståelse av ämnet baserat på respondenternas erfarenheter respektive dokumentens innehåll.

Resultat: Hållbar stadsutveckling i småstäder är komplex och långsiktig, styrd av kommunala styrdokument, strategier och planer. Mindre samhällen saknar ofta resurser jämfört med större städer, vilket kan begränsa genomförandet av hållbara stadsutvecklingsprojekt, men där det finns en ambition om att bidra till de tre hållbarhetsperspektiven. CityLab har en tydlig potential i att kunna stödja mindre samhällen i den hållbara stadsutvecklingsprocessen, men kräver anpassning, en flexibilitet och ett tydligt fokus på uppföljning för att uppnå verklig hållbar stadsutveckling.

Där även om utmaningarna kan begränsa de mindre samhällena, överväger fördelarna ofta utmaningarna. Där samverkan mellan kommuner, andra aktörer och medborgare är avgörande för att uppnå långsiktiga mål, för att tillsammans bidra till att skapa robusta, attraktiva, konkurrenskraftiga och hållbara tätorter.

Nyckelord: småstad, tätort, hållbar stadsutveckling, certifiering, policy och styrning

Förord

Det här examensarbetet har genomförts under vårterminen 2025 och under sommaren 2025 vid avdelningen för byggproduktion, som en avslutande del av utbildningen högskoleingenjör inom byggt teknik och arkitektur vid Lunds Tekniska Högskola. Kursen motsvarar 22,5 högskolepoäng.

Jag vill passa på att tacka min handledare Carlos Martinez, som har varit av allra största hjälp från den allra första brainstormingen till examensarbetets slut. All den stöd, vägledning och de konstruktiva synpunkter som har hjälpt mig under arbetets gång har varit av högsta kvalitet, där hans engagemang och expertis har varit ovärderlig. Tack vare Carlos har jag funnit en inspiration för ett hållbart byggande, särskilt för småstäder, där min kärlek och stolthet för Klippan gav första idéerna för arbetet. Kunskapen om hållbar utveckling och hållbart byggande kommer alltid att vara aktuellt, som kommer att definitivt tas med ut i arbetslivet. Jag vill även tacka Urban Persson, min examinator, för hans värdefulla input och tips under examenarbetets gång.

Jag skulle även vilja passa på att tacka alla de konsulter som har medverkat i intervjuer för att de kunde dela med sig av den praktiska erfarenheten och deras perspektiv. Utan ert deltagande hade denna studie inte varit möjlig.

Till sist vill jag tacka min familj, mina nära och kära och universitetskompisar för allt stöd, tålamod, uppmuntran under arbetets gång. Ni gav mig den motivation som krävdes för att slutföra min utbildning och detta examensarbete.

Klippan, september 2025

Marcel Szymanski

Innehållsförteckning

Abstract	3
Sammanfattning	5
Förord	7
Innehållsförteckning	8
1. Inledning	11
1.1 Bakgrund	11
1.2 Syfte och mål	14
1.3 Frågeställning	14
1.4 Avgränsningar	14
1.5 Disposition	15
2. Teori	16
2.1 Hållbar stadsutveckling i småstäder	16
2.1.1 Småstaden	16
2.1.2 Hållbar stadsutveckling och strategier	17
2.1.3 Hållbar stadsutveckling på national- och kommunalnivå	23
2.2 Certifieringssystem och standarder för hållbar utveckling	26
2.2.1 Cittaslow	26
2.2.2 LEED-ND	27
2.2.3 BREEAM Communities	28
2.2.4 CityLab	29
2.3 Utmaningar för småstäder vid implementering av certifieringar	32
2.4 Fördelar för småstäder vid implementering av certifieringar	35
2.5 Policy och styrning vid implementering av certifieringar i småstäder	37
2.5.1 Allmän policy och styrning	37
2.5.2 Policy och styrning utifrån CityLab-manualen	40

2.5.3 Policy och styrning vid implementering av CityLab i småstäder	42
3. Metod.....	43
3.1 Arbetsgång.....	43
3.2 Litteraturstudier	44
3.3 Kvalitativa forskningsmetoder	45
3.3.1 Intervjustudier	46
3.3.2 Dokumentstudier	48
3.4 Tematisk analys	49
3.5 Metod- och källkritik.....	50
3.5.1 Metodkritik.....	50
3.5.2 Validitet och reliabilitet	51
3.5.3 Källkritik	52
3.6 Etiska överväganden	53
4. Resultat.....	54
4.1 Resultat från intervjustudien	54
4.1.1 CityLab som process och dess implementering i småstäder	56
4.1.2 Processtyrning inom CityLab.....	59
4.1.3 Utmaningar med CityLab	60
4.1.4 Fördelar med CityLab	62
4.1.5 CityLabs potential och framtid.....	63
4.1.6 Småstadsperspektiv på hållbar stadsutveckling	65
4.2 Resultat från dokumentstudien.....	66
4.2.1 Eskilstuna kommun	66
4.2.2 Malmö stad.....	70
5. Analys & diskussion	74
5.1 Den hållbara stadsutvecklingen i småstäder och processen vid implementering av certifieringar i svenska småstäder	74

5.2 Processtyrningen vid hållbara stadsutvecklingsprojekt i svenska småstäder	76
5.3 Utmaningar vid implementering av certifieringar i svenska småstäder	78
5.4 Fördelar vid implementering av certifieringar i svenska småstäder	80
5.5 CityLabs framtid, potential och feedback	82
6. Slutsats.....	84
6.1 Svar på frågeställning.....	84
6.1.1 Hur ser den rådande situationen ut gällande hållbar stadsutveckling i Sveriges småstäder?	84
6.1.2 Vilka fördelar samt utmaningar innebär för implementering av CityLab i småstäder?	85
6.1.3 Hur kommer byggandet av certifierade och hållbara stadsdelar genom samverkan mellan kommuner, organisationer och offentliga samt privata aktörer att gynna stadsutvecklingen i småstäder?	86
6.2 Sammanfattning	86
6.3 Vidare forskning	87
Referenslista:	88
Bilagor	94
Bilaga 1 – intervjuguide, Respondent A.....	94
Bilaga 2 – intervjuguide, Respondent B.....	96
Bilaga 3 – intervjuguide, Respondent C.....	98
Bilaga 4 – frågeformulär, Respondent D.....	100

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Sverige har historiskt varit och strävar efter att vara ett föregångsland vad det gäller hållbar utveckling i många aspekter, både på kommunal-, national- och globalnivå. ”Hållbar utveckling är en utveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov” (Brundtland, 1987). Det innebär att vi måste leva på ett sätt idag som innebär att framtida generationer ska kunna ha samma möjligheter som vi. De tre dimensionerna av hållbar utveckling, det vill säga de ekonomiska, sociala och miljömässiga dimensionerna, var en viktig utgångspunkt i framtagandet av de globala målen. De tre perspektiven genomsyrar målen för att skapa en hållbar, inkluderande och rättvis utveckling för alla (Svenska FN-förbundet, 2023). Mål 11 i Agenda 2030 handlar om hållbara städer och samhällen, där den hållbara stadsutvecklingen siktar mot ett hållbart byggande och en hållbar planering av bostäder, infrastruktur, transporter och samarbete mellan flera sektorer för att säkerställa hållbara och säkra städer (FN:s utvecklingsprogram, 2023). Många av delmålen som finns i Mål 11 av Agenda 2030, även om det beskrivs i globala sammanhang, är tillämpbara i Sverige. Samtidigt som många av de globala målen går hand i hand med varandra i detta mål, är fokusområdet hållbar stadsutveckling.

Regeringen har på senaste tiden kommit ut med en skrivelse gällande ny strategi för levande och trygga städer (Regeringen, 2025). I delkapitel 1.1 beskriver regeringen det nationella målet om att Sveriges städer ska utifrån sina förutsättningar utvecklas till levande, trygga och robusta livsmiljöer där människor trivs och vill vistas. Sverige ska vara ett föregångsland för hållbar utveckling av attraktiva städer (Regeringen, 2025). I delkapitel 2.1 *Rådet för hållbara städer* listar regeringen krav som Rådet för hållbara städer skall säkerställa, vilket är att man skapar förutsättningar för myndighetssamarbete som bidrar till att det nationella målet för stadsutveckling kan nås, samt som bidrar till att Mål 11 uppnås. Man skall bidra till en långsiktig utveckling av levande och trygga städer och underlätta dialog med och involvera kommuner och regioner samt övriga berörda aktörer i näringsliv och civilsamhälle (Regeringen, 2025).

Enligt Boverket står bygg- och fastighetssektorn för 22,1% av Sveriges totala utsläpp för växthusgaser (Boverket, 2025). Det finns en rad olika miljöcertifieringar, bland annat för hållbar stadsplanering och regional hållbarhetsutveckling som CityLab och Cittáslow, vilket

kommer att undersökas i detta examensarbete. Swedish Green Building Council (SGBC) kom fram med en certifiering för hållbar stadsutveckling, CityLab, som inkluderar de krav både för byggnadsproduktion, och för hållbar stadsplanering och är i linje med regeringens idéer gällande hållbar stadsplanering (SGBC, 2023). CityLab är det första certifieringssystemet för hållbar stadsutveckling som är framtaget för svenska förhållanden. Den senaste manualen, CityLab 4.0, lanserades i 2023 där den beskriver certifieringen i plan- och genomförandeprocessen (SGBC, 2023). Den långsamma filosofin och Slow Food-rörelsen har skapat den ideologiska plattformen för nätverk av tätorter under 50 000 invånare - Cittaslow – som utgör vad som utan tvekan är den bredaste och mest gräsrotsbaserade implementeringen av de principerna med livskraft, livskvalitet och hållbarhet, där man främjar lokalsärprägel och en känsla av plats. Detta innebär att Cittaslow också omfattar många aspekter av stadsdesign och planering (Knox & Mayer, 2009).

När det gäller hållbar stadsutveckling är man i allmänhet väl medveten om symptomen på icke hållbar stadsutveckling: strukturell ekonomisk nedgång, miljöförstöring, utflyttning, segregation, utanförskap, antisocialt beteende och förlust av särprägel och känsla för platsen (Knox & Mayer, 2009). Att hitta en balans mellan den sociala, miljömässiga och ekonomiska hållbarheten är inte lätt i praktiken på grund av olika konflikter som är förknippade med relationerna mellan dem. Den ökande efterfrågan på lokala lösningar på till synes svårlösta globala problem innebär dock att hållbarhet i tätorter och byar ses som allt viktigare, och allt fler samhällen blir medvetna om de tre hållbarhetsaspekterna (Knox & Mayer, 2009). I takt med att globaliseringens effekter har blivit alltmer påtagliga i småstäder av alla slag har det dock uppstått gräsrotsrörelser som tar itu med tätorternas behov, utmaningar och möjligheter. Många av dessa gräsrotsrörelser involverar partnerskap mellan lokala samhällsgrupper, lokala företag och lokala myndigheter. De utgår ofta från samhällets hållbarhet, med betoning på livskraft och livskvalitet (Knox & Mayer, 2009)

Därför blir tätorter mindre än 50 000 invånare allt viktigare. De blir mer attraktiva för turister och erbjuder en bekväm tillflyktsort från den snabba världen; tätorterna är en viktig byggsten för befolkningsstrukturen i de europeiska länderna (Zawadzka, 2017). I Sverige, utgör tätorter en stor portion av den totala befolkningen (SCB, 2023). SCB har definierat en tätort som tätbebyggda områden med minst 200 invånare och där avståndet mellan husen är mindre än

200 meter (SCB, 2023; Agora & HUI, 2018). Agora och HUI (2018) har själva definierat tätorter in i fyra kategorier som inkluderar följande:

- Storstad – kommunsbefolkning större än 200 000, tätortsbefolkning större än 150 000
- Större stad - kommunsbefolkning mellan 50 000 - 199 999, tätortsbefolkning mellan 37 500 – 149 999
- Medelstor stad – kommunsbefolkning mellan 20 000 – 49 999, tätortsbefolkning mellan 15 000 – 37 499
- Småstad - kommunsbefolkning mellan 15 000 – 19 999, tätortsbefolkning mellan 10 000 – 14 999
- Tätort - kommunsbefolkning mindre än 14 999, tätortsbefolkning mindre än 10 000

I detta examensarbete kommer det läggas ett större fokus på småstäder och tätorter enligt Agora och HUI:s (2018) definition. Det kan även förekomma definitioner som SKR har tilldelat till tätorterna enligt kategorierna som följer SKR:s kommungruppsindelning (2023).

Medan de större städerna drar de fördelar av nya hållbarhetssatsningar och nya projekt som jobbar med miljöcertifieringar, satsar man inte på hållbarhets- och certifieringsarbete i samma utsträckning ute i småstäderna. Detta arbete för småstäder utgör inte bara tillväxtmöjligheter, både för invånarna och platsen i sig, utan även en platsmarknadsföring av det hållbarhetsarbete som görs i småstaden. Arbetet kommer att ge upphov till ekonomisk, social och ekonomisk tillväxt och gynna småstäderna på samma sätt det gynnar de större städerna.

1.2 Syfte och mål

Syftet med detta examensarbete är att få insyn i hur hållbara stadsutvecklingsstrategier genom implementeringar av olika certifieringar och strategier kan påverka tätorterna. Där undersöker man det rådande läget gällande den hållbara stadsutvecklingen i tätorterna samt hur olika utvecklingsstrategier på internationell, nationell och regional nivå kan påverka tätorterna gällande hållbar stadsutveckling. Målet är att man skall kunna se ett tydligt resultat på hur strategierna tillämpas i småstadskontexten och vilka ändringar de tillför för småstäderna.

1.3 Frågeställning

- Hur ser den rådande situationen ut gällande hållbar stadsutveckling i Sveriges småstäder?
- Vilka fördelar samt utmaningar innebär för implementering av CityLab i småstäder?
- Hur kommer byggandet av certifierade och hållbara stadsdelar genom samverkan mellan kommuner, organisationer och offentliga samt privata aktörer att gynna stadsutvecklingen i småstäder?

1.4 Avgränsningar

Detta examensarbete kommer endast undersöka svenska tätorter, samt att certifieringarna skall endast tillämpas i svenska tätorter. Detta betyder att de CityLab-projekt som utförs i de stadsdelar som tillhör större städer inte att inkluderas. Examensarbetet fokuserar främst på CityLab och därav kommer inte en fullständig analys mellan de andra system att genomföras. Beskrivningen av övriga certifieringssystem, både i Sverige och andra länder, används mest som teoretisk referensram. Även de fallstudier av exempelvis LEED-ND, BREEAM-C som tas upp i examensarbetet följer Zawadzkas (2017) definition.

Examensarbetet omfattar heller inte detaljerade ekonomiska kalkyler, långsiktiga utfallsdata eller tekniska lösningar i detalj. Fokus ligger i stället på process & styrning samt strategisk planering i tidiga skeden. Endast hållbarhetsaspekter som är relevant i byggnadsproduktion- och stadsutvecklingssyfte kommer att beskrivas, då hållbarhetsarbete i sig är ett brett och tvärvetenskapligt ämne.

1.5 Disposition

Kapitel 1: Inledning. I detta kapitel introduceras man till hållbar utveckling, hållbar stadsutveckling samt certifieringarna.

Kapitel 2: Teori. I detta kapitel presenteras tidigare forskning som behandlar hållbar utveckling, hållbar stadsutveckling, certifieringarna och deras implementation.

Kapitel 3: Metod. I detta kapitel redovisas arbetsmetodiken som har använts genom examensarbetet och metoderna som litteraturstudier, intervjustudier samt dokumentstudier beskrivs.

Kapitel 4: Resultat. I detta kapitel presenteras resultaten av så väl som dokumentstudierna samt intervjuerna.

Kapitel 5: Analys & diskussion. I detta kapitel kommer all tidigare forskning samt resultatet analyseras och diskuteras, för att komma fram till slutsatser.

Kapitel 6: Slutsats. I detta kapitel kommer slutsatserna svara på frågeställningarna.

2. Teori

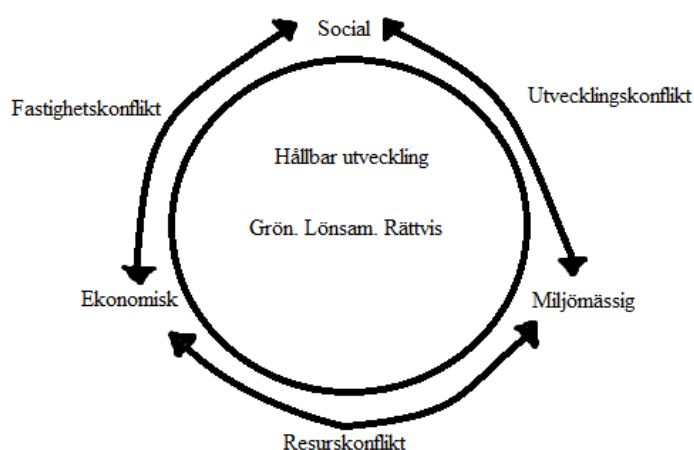
2.1 Hållbar stadsutveckling i småstäder

2.1.1 Småstaden

Småstäder är platser som har sin egen identitet med ett socialt och trevligt levnadssätt (Knox & Mayer, 2009). De är platser som kan vara tillflyktsorter i en snabbare värld, där invånarna värnar om småstaden. Globaliseringen har hotat småstädernas livskraft, identitet och kultur, och genom utnyttjandet av småstadens egenskaper kan småstäder utveckla hållbara nischer inom olika nivåer av ekonomi. (Knox & Mayer, 2009). Småstäderna har förblivit små i storlek eftersom de förbigicks av de förändringar och satsningar som kännetecknade den industriella eran. Som ett resultat av detta har många småstäder upplevt decennier av ekonomisk och demografisk stagnation. (Knox & Mayer, 2009). Trots detta lockar småstäder till sig både befolkning och investeringar. I många av de mer urbaniserade regionerna i den utvecklade världen har det skett en förflyttning av arbeten och hushåll från storstadsområden till småstäderna. Småstadsmiljöer erbjöd, tillsammans med förbättrad infrastruktur och tillgänglighet, billig mark och arbetskraft. Småstäder som tidigare hade betraktas som restriktiva har kommit att betraktas som fridfulla och prisvärda. Även om det har lett till en ökning av stadens välbefinnande, har det medfört problem med social ojämlikhet och miljömässig hållbarhet. Det har också bidragit till en förlorad identitet och mer enhetlig utseende och upplevelse. (Knox & Mayer, 2009). Småstäder, särskilt de i storstadsregionerna har upplevt en nedgång senaste decennierna (Friedman, 2018). Detta beror på bland annat utvecklingen av transportsystemet, introduktionen av storskalig detaljhandel samt dålig fysisk planering. Småstäder, precis som alla andra samhällen, står inför ett stort behov att anpassa sig till den rådande globalisering (Friedman, 2018). Klimatförändringar, sinande naturresurser, åldrande befolkningar, större mångfald av hushållstyper, skyhöga boendekostnader och tillkomsten av ny teknik har tillsammans skapat en perfekt storm av omständigheter som gör att gamla idéer om den byggda miljön måste omprövas. Mot bakgrund av dessa enorma problem erbjuder hållbarhetsperspektivet en väg framåt. Detta ger en användbar ram för nytänkande kring stadsförnyelse i småstäder. Den grundläggande tanken är en tankeprocess och ett agerande som gör att man inser de framtida konsekvenserna av dagens utvecklingsåtgärder. Att ta hänsyn till miljömässiga, ekonomiska, sociala och kulturella aspekter parallellt är det underliggande synsätt som ligger till grund för idén (Friedman, 2018).

2.1.2 Hållbar stadsutveckling och strategier

”Hållbar utveckling är en utveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov” (Brundtland, 1987). Detta citat myntade begreppet ”hållbar utveckling” och skapade en diskussion om hur omvärlden skall jobba mot en utveckling som gynnar, skyddar och stärker framtida generationer. Som politisk tankemodell illustreras den ofta med tre pelare; för ekonomisk, ekologisk och social hållbarhet. Alla pelarna är lika viktiga för bärkraften i det hållbara samhället eller, i överförd bemärkelse, för den hållbara staden (Boverket, 2011). Det politiska hållbarhetsbegreppets cementering av olika organisationsstrukturer för exempelvis ekologisk, social och teknisk hållbarhet, ofta så hållbara att de snarare hindrar än stödjer hållbar (stads)utveckling (Boverket, 2011). Det räcker inte att det miljömässiga, ekonomiska, sociala och kulturella i städernas utveckling behandlas var för sig, eftersom det är samspelet mellan dimensionerna som är det centrala (Boverket, 2011). Att hitta en balans mellan de tre pelarna är inte lätt i praktiken på grund av olika konflikter som är förknippade med relationerna mellan dem (Knox & Mayer, 2009). Att skapa ekonomiska möjligheter för ett stort antal människor kan ofta stå i konflikt med miljöskyddet. Den ökande efterfrågan på lokala lösningar på till synes svårlösta globala problem innebär dock att hållbarheten i småstäderna alltmer betraktas som viktig och att allt fler samhällen blir medvetna om att de tre pelarna (Knox & Mayer, 2009). Det samspelet är det som Knox & Mayer (2009) i sin bok om hållbar utveckling i småstäder illustrerar på ett sätt som får oss att förstå de konflikter som kan uppstå mellan de tre pelarna.

Figur 1: Samspelet mellan de tre pelarna (Knox & Mayer, 2009).

Vidare beskriver Knox och Mayer (2009) figuren på följande sätt:

De tre pelarna för hållbarhet. Cirkeln illustrerar det ömsesidiga beroendet mellan de tre målen för hållbarhet. Hänsyn till social rättvisa, miljö och ekonomi kan ofta stå i konflikt med varandra, men om de förstärker varandra kan de leda till en hållbar utveckling. Småstäder bör sträva efter att utveckla program och policyer som kombinerar de tre hållbarhetsmålen och arbetar mot målet i cirkelns mitt (Knox & Mayer, 2009).

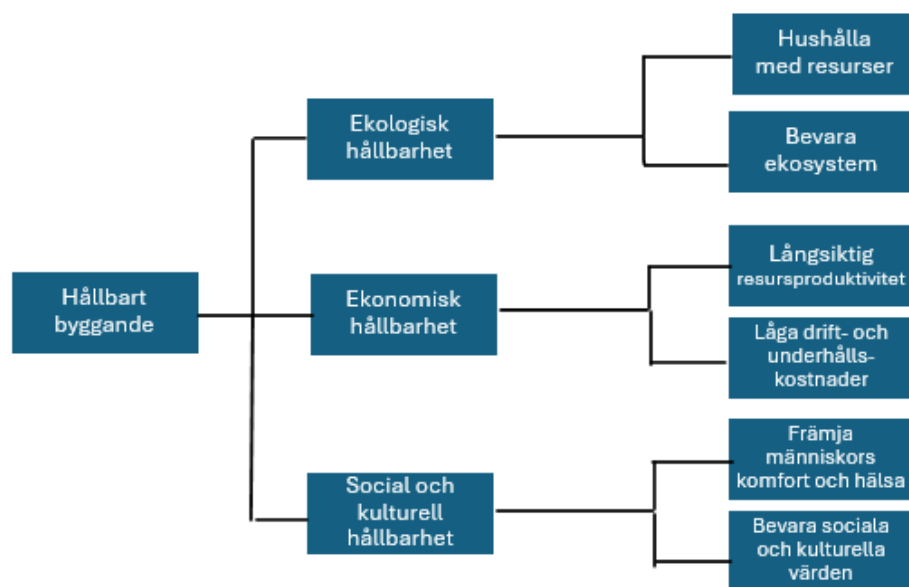
Det som Hansmann et al (2012) noterade gällande integrationen av de tre dimensionerna var att de sammanföll ofta vid konflikter mellan dem. Detta berodde på att motsättningar mellan de tre dimensionerna ledde till systematiska ansträngningar för att integrera dem, vilket i sin tur kunde leda till motsättningar vid balanseringen av de tre dimensionerna. I vilket fall som helst tydde resultaten på att konfliktlösning ofta är en viktig del av arbetet med att integrera och balansera de tre hållbarhetspelarna (Hansmann et al., 2012). Hänsynen till framtida generationers ekonomiska situation handlar snarare om motsättningar mellan generationer än om motsättningar mellan ekologiska, sociala och ekonomiska aspekter av hållbarhet. Att uppnå ekologiska mål i nutid (till exempel genom strikta ekologiska regleringar och bevarande av naturresurser) kan till exempel ha positiva synergieffekter på framtida generationers ekonomiska situation, även om det kan hämma den ekonomiska tillväxten på kort sikt. Att stärka det sociala kapitalet och humankapitalet har också potential att främja hållbarhet på ett integrerat sätt. För att denna potential ska kunna utnyttjas fullt ut måste utvecklingen av detta kapital kopplas till hållbarhetsutbildning och lärande om hållbarhet på individ-, organisations- och samhällsnivå (Hansmann et al., 2012).

Habitat II nämner att småstäder kräver ett särskilt fokus enligt punkt 6 i Istanbul Declaration on Human Settlements (FN, 1996). Landsbygds- och stadsutveckling är beroende av varandra. Genom skapande av adekvat infrastruktur, offentliga tjänster och jobbmöjligheter, ökas landsbygdens attraktionskraft, där ett integrerat nätverk av bosättningar kan utvecklas och migrationen från landsbygden minskas. Små och medelstora städer behöver särskilt fokus. (FN, 1996).

Mål 11 i Agenda 2030 handlar om hållbara städer och samhällen, tas begreppet hållbar stadsutveckling fram, där man beskriver detta mål genom att belysa problematiken och kommande utmaningar av den ökande urbaniseringen (Regeringen, u.å). Över hälften av världens befolkning bor i urbana områden, där år 2050 kan andelen stiga upp till 70 procent. Den snabba och stora inflyttningen till städer kräver att man bemöter utvecklingen av staden på ett ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart sätt. Detta då växande städer kan skapa nya möjligheter men samtidigt ökade påfrestningar på social- och miljövärden. Hållbar

stadsutveckling omfattar hållbart byggande, planering av bostäder, offentliga platser, transport som kräver samarbete mellan olika sektorer och styrning på olika nivåer samtidigt. Det omfattar även att man tar hänsyn till människors och naturens behov (Regeringen, u.å)

Det är även värt att notera att vid arbete för hållbara städer och samhällen, arbetar man parallellt mot andra av de globala målen vilket stärker den hållbara utvecklingen. I enighet med regeringens beskrivning av Mål 11: Hållbara städer och samhällen beskriver Hansson et al (2015) ett sätt man kopplar ihop den hållbara utvecklingen med hållbart byggande med en figur där begreppet delats upp enligt de tre pelarna av hållbar utveckling: ekologisk, ekonomisk samt social och kulturell hållbarhet (Hansson et al., 2015)

Figur 2: Översikt över hållbart byggande (Hansson et al., 2015).

I Ullstad (2008) nämner han flera punkter som knyter an behoven och målen för att uppnå en hållbar stadsutveckling.

- *Det krävs politiker som är engagerade och tydliga i sin syn på stadsbyggandet.*

Politiken måste vara strategiskt inriktad, ställa krav och formulera ambitioner för staden. Samarbete mellan politiker, arkitekter och planerare är en förutsättning till långsiktig och hållbar planering.

- *Staden måste tillåtas vara komplex och mångfunktionell.*

Normer, sektorstänkande, stordrift och kommersialisering stöper nybyggandet i samma form och förenklar stadens strukturer. I det avseendet är stadsutveckling på fel spår.

- *Hållbarhet är inte något slutresultat utan snarare en inriktning av det ständigt pågående bygget av staden.*

För ett stadsbyggande som syftar till att öka hållbarheten och stadens värden behövs en gemensam kartbild och färdriktning.

- *Den hållbara staden måste byggas tät.*

Genom att vara tät och ha sina funktioner samlade kan staden ge ett rikt och varierat utbud tillgängligt för alla. Våra städer har dock inte byggts tätt. Sedan 50-talet har städerna fyrdubblat sin markförbrukning per invånare.

- *Vi måste bygga och förvalta mycket resurssnålare än vi gör idag.*

Energinormen för nybyggen är redan föråldrad och kan sänkas kraftigt. Ett hållbart byggande med god teknisk kvalitet, med energisnåla material och låg värmeförbrukning är vare sig ett tekniskt eller ekonomiskt problem utan en självklarhet i ett hållbart stadsbyggande (Ullstad, 2008).

Bergs (2003) fallstudie i Hågaby, en mindre tätort i Uppsala kommun, belyser han vikten av hållbar bosättning och inte handlar bara om fysiska resurser (Berg, 2003). Det omfattar också plats- och situationsspecifika sociala, organisatoriska, ekonomiska och kulturella dimensioner. Han nämner även att hållbart boende inte kan uppnås om inte vanliga människor i sina familjer, skolor, grannskap och arbetsplatser vill internalisera hållbarhet i sina egna livsstilar (Berg, 2003).

I Regeringens skrivelse 2024/25:96 skriver Regeringen hur man skall uppnå levande, trygga och robusta städer (Regeringen, 2025).

För att skapa levande städer gäller det att kulturella och kreativa verksamheter, samt företag har en stor betydelse för platsers utveckling, där de skall uppfylla en central funktion för att staden skall vara levande och attraktiv (Regeringen, 2025). Natur och grönska, samt väl gestaltade och funktionella livsmiljöer skall bidra till stadens attraktivitet, öka trivselen och människors hälsa och livskvalitet (Regeringen, 2025). God tillgänglighet inom en stad som tar till vara omgivningen samt närliggande orter utanför centralorten. Detta uppnås genom ett väl utformat transportsystem, som ger en grundläggande tillgänglighet med god kvalitet och användbarhet samt ett holistiskt, trafikslagsövergripande perspektiv behövs (Regeringen, 2025). För en levande stad gäller det också att staden skall vara en funktionsblandad

bebyggelsestruktur och ha en levande stadskärna som tillgodoser människors behov (Regeringen, 2025).

För att skapa trygga städer krävs det en funktionsblandad stadsmiljö som bidrar till trygghet och en social sammanhållning, samt en god bebyggd miljö som stimulerar till fysisk aktivitet och vardagsrörelse (Regeringen, 2025). Detta bidrar inte bara till folkhälsan men även till ökad social interaktion och trygghet (Regeringen, 2025). Det gäller att myndigheterna tar ansvar för en god förvaltning och en hållbar utveckling av den byggda miljön (Regeringen, 2025).

För att skapa robusta städer behöver man skapa en flexibilitet genom robusta grundstrukturer (Regeringen, 2025). Detta bidrar till bebyggelsens utveckling, där genom denna flexibilitet kan man möta utveckling och lösa de utmaningar som städer står inför (Regeringen, 2025). För att skapa en robust stad gäller det att man tydligt planerar klimatanpassningen på alla nivåer, säkrar stadens ekosystemtjänster samt implementerar en cirkulär resurshantering. Man skall även beakta grönskans betydelse för städernas förmåga att stå emot extremväder. (Regeringen, 2025).

I den regionala utvecklingsstrategin "Det öppna Skåne 2030" uttrycks den tydliga målsättningen att Skåne ska bli en stark och hållbar tillväxtmotor, bland annat genom att dra nytta av sin flerkärniga Ortsstruktur (Region Skåne, 2019). Genom att identifiera det unika i orterna och platserna kan attraktiva miljöer och platser utvecklas. Det behövs kunskap och förståelse för hur man genom stadsbyggande kan utveckla platser för ökad attraktivitet. Det offentliga och privata behöver samarbeta och finna metoder för att skapa planeringsmässiga och marknadsmässiga förutsättningar för stadsutveckling (Region Skåne, 2019). Ullstad (2008) konstaterar att en levande och uppskattad stadsmiljö är så väl som folkets och stadsarkitektens uppgift att se de olika platsernas värden och kvaliteter, genom att lyfta initiativ och idéer, bevaka stadens historiska värden, ge råd och ställa krav (Ullstad, 2008). Det gäller alltså att ett samarbete sker mellan allmänheten, den offentliga och den privata sektorn för att skapa förutsättningar för att lyfta stadskvaliteter och skapa attraktiva läge för att gynna stadsutvecklingen (Ullstad, 2008).

Syftet med projektet, med Region Skåne som uppdragsgivare, är att den offentliga och privata sektorn tillsammans ska lära mer om förutsättningarna för, efterfrågan på och upplevelsen av attraktivitet för att bidra till att det skapas platser och miljöer som stärker Skånes attraktionskraft (Region Skåne, 2019). De stadskvaliteter som mättes i rapporten var bland

annat centralitet och tillgänglighet, befolkningstäthet, bebyggelseform, gatunät och trafik, service och företagande, rekreation och grönstruktur samt tätorternas specifika kvaliteter. Ur rapporten konstaterades det att de grundläggande förutsättningarna för attraktiva stadsmiljöer i stora drag är gemensamma för tätorterna i regionen, men det går också att se hur stadskvaliteter skiljer sig något åt beroende på tätorternas storlek (Region Skåne, 2019). Kollektivtrafiktillgänglighet, centralitet och täthet är av större betydelse i större tätorter medan attraktiva gatumiljöer och rekreationsområden efterfrågas i alla tätorter som medverkade i studien (Region Skåne, 2019). Enligt studien konstaterar Region Skåne att vad det gäller planering för attraktivitet och tillväxt i Skåne, är en attraktiv stad planerad genom att den är tillgänglig, tät, gävänlig och rekreativ (Region Skåne, 2019).

I en annan rapport som Region Skåne har varit med som uppdragsgivare, denna gång med Bjuvs kommun, upplyser handboken på hur en mindre kommun, med begränsad ekonomi och personalstyrka kan göra för att höja ambitionsnivån i det småskaliga stadsbyggandet och bidra till ett hållbart stadsbyggande (Region Skåne, 2020). Hållbarhetsstrategier, som formas utifrån stadsrum och stadsliv, hälsa och välbefinnande, resurshushållning, grönska och ekosystemtjänster samt klimat- och miljöpåverkan, ger exempel på enkla och kostnadseffektiva åtgärder som kan genomföras på kvartersnivå för att öka den sociala, ekonomiska och miljömässiga hållbarheten (Region Skåne, 2020). Det hållbara byggandet uppnås genom att skapa bebyggelse och attraktiva miljöer som skapar mötesplatser, uppmanar till hälsosamma vanor, värnar om miljön och minskar sociala klyftor. Detta kan uppnås genom till exempel förtätning, utformning av småstaden till en blandstad, användning av ekosystemtjänster, hus som använder sig av förnybar energi och formade genom klimatsmarta material samt en småstad som uppmanar till hållbart resande och transport (Region Skåne, 2020).

2.1.3 Hållbar stadsutveckling på national- och kommunalnivå

2.1.3.1 Hållbar stadsutveckling på nationalnivå

I skrivelsen 2020/21:133 lade regeringen fram en nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030 (Regeringen, 2020). Detta i syfte för att genomförandet av den regional utvecklingspolitiken ska vara samordnad med landsbygdspolitiken, politiken för hållbar stadsutveckling, miljöpolitiken samt andra berörda politikområden samtidigt som den bidrar till genomförandet av Agenda 2030 (Regeringen, 2020). Skrivelsen noterar även att förutsättningar för en hållbar regional utveckling varierar mellan olika delar av landet. Där av skall insatserna för den hållbara utvecklingen ha ett territoriellt perspektiv (Regeringen, 2020). En hållbar stadsutveckling utgår från en helhetssyn på hur städer ska omfatta ekonomiska, sociala och miljömässiga dimensioner. Det handlar om att åstadkomma goda livsmiljöer, dvs. väl fungerande och robusta städer som utformas så att de är till för alla (Regeringen, 2020). En hållbar stadsutveckling omfattar också omsorgsfull gestaltning av städernas fysiska miljöer. En hållbar stad har goda kopplingar till kringliggande områden och landsbygder och den är därmed viktig för utvecklingen i ett större regionalt perspektiv (Regeringen, 2020). Det är därför viktigt att utveckla och stärka länkar för utbyte av bland annat idéer, varor, tjänster och kompetenser som bidrar till hållbar stadsutveckling i ett större regionalt sammanhang (Regeringen, 2020).

Samarbete mellan myndigheterna och regeringen är avgörande för att utveckla den hållbara stadsutvecklingen (Plattform för hållbar utveckling, 2015). En sammanställning av nuläget på myndigheterna Boverket, Energimyndigheten, Naturvårdsverket, Tillväxtverket och Trafikverkets arbete inom hållbar stadsutveckling, görs med hänsyn till det regeringsuppdrag som myndigheterna får (Plattform för hållbar utveckling, 2015). Myndigheterna ska upprätta och förvalta en plattform för frågor om hållbar stadsutveckling. Plattformen ska syfta till ökad samverkan, samordning, kunskapsutveckling, kunskapsspridning, erfarenhetsutbyte och verka tills vidare. Plattformen ska även utgöra ett processtöd för de regionala strukturfondsprogrammets arbete med hållbar stadsutveckling (Plattform för hållbar utveckling, 2015). Sedan inrättades Rådet för levande städer i december 2017 som verkar till och med 2030 (Boverket, 2025). Rådet verkar på regeringens uppdrag. Rådets uppdrag är följande:

Rådet för levande städer är ett samverkansforum för 14 nationella myndigheter samt SKR och länsstyrelserna. Rådet ska bidra till en hållbar utveckling av attraktiva städer och tillsammans arbeta mot det nationella målet för stadsutveckling. Även mål 11 i FN:s hållbarhetsmål Agenda 2030 är en viktig utgångspunkt för Rådets arbete. Rådets primära målgrupp är Sveriges kommuner (Boverket, 2025)

2.1.3.2 Hållbar stadsutveckling på kommunalnivå

Plan- och bygglagen (2010:900) (PBL) ger kommunerna huvudansvaret för samhällsplaneringen och ett betydande självstyre (Skill et al., 2023). Framför allt har kommunerna ansvar för frågor som rör fysisk planering och styrning av markanvändningen. Kommunerna har samma lagstadgade skyldigheter att leverera tjänster till invånarna och uppfylla nationell politik, men har mycket olika resurser på grund av antalet invånare. Det innebär att deras sätt att hantera och planera för klimat- eller hållbarhetspolitik kan skilja sig avsevärt åt (Skill et al., 2023).

Flera stadsplanerare uppgav att en hållbarhetsomställning och strategisk planering inte var något för dem eftersom de arbetar i vad de kallade ”små kommuner”. (Skill et al., 2023). Bland dessa ingår pendlingskommuner nära en större stad som tillhör B-kategorin samt småstäder, tätorter och pendlingskommuner till dessa som tillhör C-kategorin (Skill et al., 2023; SKR, 2023). Alla svenska kommuner har samma ansvar och kompetens för att arbeta med hållbarhets- och energiomställningar. Svaren indikerade att planerarna anslöt sig till ett resonemang om att endast ”stora kommuner” kan planera för radikal urban förändring eller hållbarhetsomställning eftersom de har resurserna att göra det. Ett annat allmänt institutionellt hinder är bristen på politiskt stöd och visioner. I slutet av enkäten nämnde respondenterna att deras handlingsutrymme för hållbar omställning hindras av politiska beslut (Skill et al., 2023).

Hållbarhetsomställningar kräver insatser från många aktörer, men som Skill et al (2023) har påpekat, upplever planerare i små kommuner att deras handlingsutrymme är begränsat på grund av resurser som personal och expertis (Skill et al., 2023). Dessutom uppfattas omställningen till hållbar utveckling som ett tillägg till det arbete som krävs för att upprätthålla tjänster och verksamhet i traditionella områden. De uttrycker att de saknar resurser och därmed handlingsutrymme. Stadsplanerare identifierar expertis och resurser, till exempel personal och finansiering, som möjliggörande faktorer för hållbarhetsövergångar. De

avgör om det finns kapacitet i kommunen för att förverkliga eller genomföra ambitioner och policyer (Skill et al., 2023).

Samtidigt som planerarna beskriver och ger exempel på vad de gör när det gäller klimatomställning och digitalisering uppger de att de har både kapacitet och expertis (Skill et al., 2023). Några andra exempel som planerarna beskrev som redan på gång och implementerade i sina kommuner var mobilitet som tjänst, eller kombinationer av mobilitetslösningar som hyrcyklar och kollektivtrafik. Planerare kan vara policyentreprenörer och utforma testbäddar, laboratorier och projekt om de ser möjligheten. Skill et al (2023) är medvetna om att kraven på planering i en kommun med högt urbaniseringsstryck självklart är annorlunda än i en kommun med krympande invånarantal, åldrande befolkning och krympande skattebas där få nya byggnader planeras och uppförs. Att arbeta i ”en liten kommun” uppfattades som en begränsande faktor för hållbarhetsomställningen (Skill et al., 2023).

När det gäller ”små kommuner” har Skill et al (2023) visat hur planerare uppfattar skillnader i kapacitet att agera på hållbarhetsomställningen beroende på vilken typ av kommun de arbetar i (Skill et al., 2023). Skill et al (2023) identifierade tre generella faktorer som påverkar planerarnas handlingsutrymme oberoende av kommunens typ och storlek: politisk vilja, medborgarnas rörelsemönster och befintlig byggd infrastruktur. Det senare gör att de fokuserar på hållbarhetsomställning i nyproduktion, där de har större kapacitet att påverka, dvs. större handlingsutrymme, eftersom de uppfattar att deras händer är bundna när det gäller befintlig infrastruktur. Planerare från små kommuner identifierade bristande resurser för att ansöka om finansiering, lägre nivåer av deltagande i samarbetsprojekt och nätverk samt bristande tillgång till expertis från universitet som hinder för hållbarhetsomställningen (Skill et al., 2023). Arbetet med hållbarhetsomställning är huvudsakligen frivilligt, och planerare i svenska kommuner förväntas bidra oavsett vilken typ av förvaltning de tillhör.

Policyimplikationerna av Skill et al (2023) studie visar att en storlek inte passar alla, och att ambitionerna för hållbarhetsomställning inte nödvändigtvis uppfattas som lämpliga för de många ”små” kommunerna och landsbygdskommunerna. Det är därför rimligt att förespråka ett mer dynamiskt tillvägagångssätt för nationellt beslutsfattande, som bättre tillgodoser alla kommuners behov (Skill et al., 2023).

2.2 Certifieringssystem och standarder för hållbar utveckling

2.2.1 Cittaslow

Cittaslow-rörelsen startade i oktober 1999, när Paolo Saturnini, borgmästare i Greve-in-Chianti, en toskansk bergsstad, organiserade ett möte med borgmästarna i tre andra kommuner (Orvieto, Bra och Positano) för att definiera vad som skulle kunna karaktärisera en *città lente* - en långsam stad (Knox & Mayer, 2009). Cittaslow siktar mot att bevara lokal identitet och kultur, skapa lugn och ro samt konvivalitet där man vill motverka globaliseringens effekter och motverka den snabba livsstilen som kommer med den (Knox & Mayer, 2009). Detta genom att skapa lugnare, hälsosammare och mindre förorenade miljöer, stimulera lokalekonomi och skapa en hållbar framtid samtidigt som kultur och lokal identitet bevaras (Knox & Mayer, 2009). Cittaslow är en modell för stadsutveckling som är ett alternativ till globalisering eller företagscentrerad utveckling (Zawadzka, 2017). Rörelsen har åtagit sig att följa kvalitetssäkringssystem i form av ISO 9000 och standarderna för miljösäkring i form av ISO 14000 (Knox & Mayer, 2009). För att tillhandahålla ett medlemskap, måste småstaden inte ha mer än 50 000 invånare, uppfylla minst 50% av de 72 kraven, som är uppdelade i sju olika kategorier, där man uppfyller minst ett av kriterierna i varje kategori (Zawadzka, 2023). Kategorierna behandlar energi- och miljöpolitik, livskvalitet i städerna, infrastruktur, jordbruks-, turist- och hantverkarpolitik, gästfrihet och medvetenhet samt utbildning, social sammanhållning och partnerskap (Zawadzka, 2023).

Zawadzkas (2023) analys visar att 89% av kraven relaterar direkt till hållbar utveckling medan 49% av kraven relaterar till byggnadsrelaterade åtgärder, bland annat minskning av buller, skapande av grönmiljöer och uppmaning till hållbart byggande (Zawadzka, 2023). Det positiva slutförandet av certifieringsprocessen och erhållandet av status som Cittaslow är bara början på implementeringen av principerna för hållbar utveckling (Zawadzka, 2017).

Småstaden förbinder sig att följa reglerna och att respektera lokala särdrag samt att uppfylla ytterligare kriterier som är föremål för övervakning, såsom cyklisk verifiering av kriterierna av personal från Cittaslow-nätverket. Detta är viktigt i samband med det faktiska genomförandet av den antagna handlingsplanen för hållbar utveckling och den kontinuerliga förbättringen av standarderna (Zawadzka, 2017).

2.2.2 LEED-ND

Leadership in Energy and Environmental Design (LEED) är erkänt som ett av de mest accepterade bedömningssystemen för att utvärdera byggnaders och samhällens hållbarhetsprestanda (Wu et al., 2018). LEED Neighborhood Development (LEED-ND) har nyligen utvecklats för att fånga interaktionen mellan byggnader och deras infrastruktur av U.S. Green Building Council (USGBC). LEED-ND har fem bedömningskategorier som Smart location and linkage (SLL), Neighborhood pattern and design (NPD), Green infrastructure and buildings (GIB), Innovation and design process (IDP) och Regional priority credits (RPC). Beroende på antalet uppnådda poäng kan stadsdelen klassificeras som Certified, Silver, Gold eller Platinum (Wu et al., 2018).

Det primära fokuset för LEED-ND är att det, till skillnad från andra LEED klassificeringssystem, som fokuserar på isolerade byggprojekt, lägger LEED-ND vikt på stadsdelen, som är en kombination av byggnader och relevant infrastruktur (Wu et al., 2018). Syftet med klassificeringssystemet är att integrera tre principer, nämligen gröna byggnader, smart tillväxt och ny urbanism, i ett omfattande klassificeringssystem för att utvärdera områdets prestanda. Gröna byggnader avser ett systematiskt tillvägagångssätt för att uppnå hållbarhet i byggnadens livscykel. Smart tillväxt avser uppnåendet av ekonomisk och social tillväxt med olika bevarandestrategier som kan skydda miljön. Därför har många principer, såsom blandad användning av marken, tät byggnadsdesign, gångvänliga stadsdelar och varierande transportalternativ implementerats för att uppnå smart tillväxt. Dessutom främjar ny urbanism för att minska markförbrukningen genom att uppmuntra förtätning. Ny urbanism förhåller sig till principer som gångvänlighet, konnektivitet, blandad användning och täthet, blandat boende, kvalitativ stadsdesign, traditionell stadsdelsstruktur, ökad täthet, grön transport, hållbarhet och livskvalitet (Wu et al., 2018).

2.2.3 BREEAM Communities

BREEAM Communities är en oberoende, tredjepartsstandard för bedömning och certifiering (BRE, 2012). Det är ett ramverk för att beakta de frågor och möjligheter som påverkar hållbarheten i ett tidigt skede av planeringsprocessen. Certifieringen behandlar viktiga miljömässiga, sociala och ekonomiska hållbarhetsmål som har inverkan på storskaliga utvecklingsprojekt. Certifieringen omfattar bedömning och certifiering av design och planer för nya utvecklings- och förnyelseprojekt på stadsdelsnivå eller större, för att påverka beslut som kommer att ha en grundläggande inverkan på hållbarheten. Kategorierna som finns i BREEAM Communities är bland annat Governance (GO), Social and economic wellbeing (SE), Resources and energy (RE), Land use and ecology (LE), Transport and movement (TM) och Innovation (Inn) (BRE, 2012). Bedömningen av hållbarheten sker i tre steg:

Efter valet av plats finns det en process där utvecklaren måste visa lämpligheten och behovet av specifika typer av utveckling på platsen som en del av en planansökan (BRE, 2012).

Strategiska planer för det större området, som vanligtvis finns i de lokala myndigheternas planeringsdokument, bör ange vilka bostäder, arbetstillfällen eller tjänster som krävs. Det nya projektet måste uppfylla dessa lokala krav för att få bygglov. I BREEAM Communities beskrivs denna process under Step 1: Establishing the principle of development. I detta steg lägger ramverket betoning på förbättring av hållbarheten inom området, genom energiproduktion, transport och krav på tjänster. Alla frågor inom detta steg har ett obligatoriskt krav där man reflekterar vad som krävs för utvecklingsprojekt som strävar efter höga hållbarhetsstandarder (BRE, 2012).

Step 2: Determining the layout of the development, innehåller detaljerade krav på hur människor ska förflytta sig runt platsen och var byggnader och tjänster ska placeras (BRE, 2012).

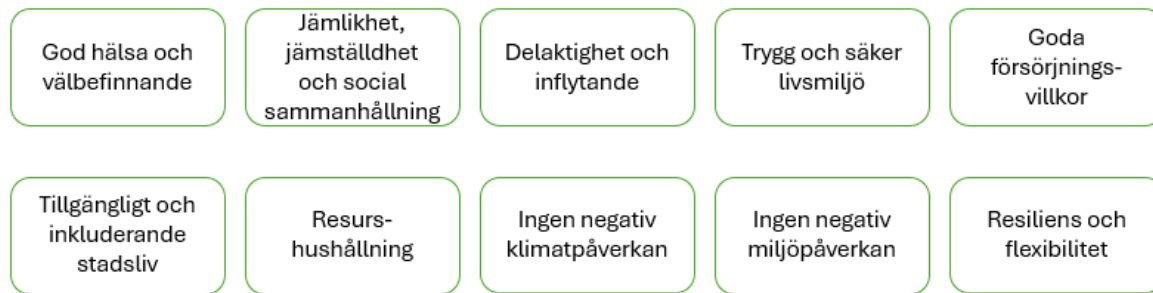
Det sista steget, Step 3: Designing the details, omfattar en detaljerad utformning av projektet, som hållbara dräneringslösningar, transportanläggningar samt en mer detaljerad utformning av den bebyggda miljön (BRE, 2012).

2.2.4 CityLab

CityLab är ett svenskt certifieringssystem framtaget av SGBC som ger stöd i arbetet med hållbar stadsutveckling (SGBC, 2023). Syftet med CityLab är att skapa en gemensam process som leder till hållbar stadsutveckling, där nationella och internationella hållbarhetsmål appliceras vid stadsutvecklingsprojekt utifrån lokala förutsättningar. CityLab utgår ifrån de tre dimensionerna och har övergripande hållbarhetsmål som utgör en utgångspunkt för arbetet. CityLab är anpassat till plan- och bygglagens planprocess, där certifieringen av hållbarhetsarbetet gör av SGBC:s oberoende tredjepartsgranskning. CityLab på detta sätt underlättar målstyrningen gentemot globala och nationella mål, policyer, taxonomiförordningen och annan styrning. Tusentals personer har involverats med CityLab i olika versioner och utvecklat den, både från den offentliga, privata sektorn samt från universitet (SGBC, 2023). Den senaste manualen, CityLab 4.0, lanserades 2023, som beskriver certifiering av planeringsprocess för genomförande av stadsutvecklingsprojekt. CityLab riktar sig mot kommuner, fastighetsbolag, byggaktörer och andra aktörer som är involverade i stadsutvecklingsprojekt. Konsulter och arkitekter som är involverade i stads- och fastighetsutveckling och arbetar enligt CityLab hjälper till med underlag, samordning och expertis (SGBC, 2023).

CityLab har två certifieringar, CityLab 4.0, som tidigare nämnt och CityLab 1.0, som certifierar en stadsdels hållbarhet, dessa går hand i hand, där CityLab 1.0 innehåller indikatorer som undersöker hållbarhetsprestandan under förvaltning (SGBC, 2023). Det finns olika typer av projekt som kan använda CityLab, där det finns tre exempel som stadsutvecklingsprojekt för nybyggnation, omvandling eller förtätning, stadsförnyelseprojekt samt etableringar av nya områden på tidigare ej bebyggd mark (SGBC, 2023).

CityLab-certifieringen definieras genom deras övergripande hållbarhetsmål, fokusområden och indikatorer (SGBC, 2023). De tio övergripande hållbarhetsmålen är framtagna mot bakgrund av de globala målen, Sveriges miljömål samt folkhälsopolitiska och jämställdhetspolitiska mål. De utgör riktpunkten för vad SGBC vill ska uppnås vid stadsutvecklingsprojekt. Indikatorerna är utvecklade för att styra mot hållbarhetsmålen, som ska integreras i alla steg i processen (SGBC, 2023). I figuren nedan presenteras de tio övergripande hållbarhetsmålen:

Figur 4: De tio övergripande hållbarhetsmålen (SGBC, 2023).

CityLab:s 17 fokusområden specificerar de frågor som man i stadsutvecklingsprojektet skall uppmärksamma och sträva mot för att uppnå de tio övergripande hållbarhetsmålen (SGBC, 2023) I figuren nedan presenteras de 17 fokusområdena:

Figur 5: De 17 fokusområdena (SGBC, 2023)

För att de tio hållbarhetsmålen samt de 17 fokusområden, som utgör stommen i CityLabs certifieringsprocess, skall uppfyllas, delas de upp i indikatorer, där de skall uppfylla de bedömningskriterierna för den indikatorn samt följas upp (SGBC, 2023). Indikatorerna berör även hur processtyrningen och projektplaneringen skall organiseras (SGBC, 2023).

CityLabs certifiering består av tre certifieringsfaser, två precertifieringar och en slutlig certifiering (SGBC, 2023). I den första precertifieringen, som genomförs tidigt i processen, säkerställer att stadsutvecklingsprojektet har en hållbar grund med fokus på projektplanering och processtyrning som behandlas enligt 19 bedömningskriterier (SGBC, 2023). I den andra precertifieringen som genomförs när projektet har en tydlig bild av nuläget och ett framarbetat förslag för utvecklingen av området (SGBC, 2023). Detta sker i samband med samråd för

detaljplan eller annat viktigt summerande steg. I denna precertifiering redovisas utförlig dokumentation i form av underlag, åtgärder som vidtagits eller kommer att tas inom projektet för varje fokusområde, där precertifieringen består av 95 bedömningskriterier (SGBC, 2023). Slutcertifieringen, som genomförs när detaljplanen antas eller när programmet för detaljplan godkänns, redovisas eventuella justeringar och tillägg i jämförelse med den andra precertifieringen, samt en plan och åtgärder för genomförandeskedet (SGBC, 2023). Slutcertifieringen består av 119 bedömningskriterier (SGBC, 2023).

2.3 Utmaningar för småstäder vid implementering av certifieringar

Dall'O et al (2013) utförde en fallstudie i Baranzate, en småstad i Italien som ligger utanför Milan, med en befolkning på runt 10 000 invånare, där de undersöker implementeringen av LEED – Neighbourhood Development (Dall'O et al., 2013). Anledningen bakom implementering av LEED-ND var för att den italienska motsvarigheten till SGBC har utvecklat en version av LEED-ND anpassad till italienska förhållanden, GBC Neighbourhoods (Dall'O et al., 2013). Kommunledningen i Baranzate hade lagt fram förslag på att stärka den sociala sammanhållningen men även förbättring av energi- och miljömässig hållbarhet. Syftet med LEED-ND-protokollet är att bli ett effektivt verktyg för att omvandla ett område eller en del av staden, där hållbarhet blir ett faktum och inte en fascinerande teori (Dall'O et al., 2013). Tillämpningen av LEED® ND presenterar en kritisk fråga. Ett klassificeringssystem för en byggnad eller flera byggnader kan betraktas som en privat angelägenhet som är lätt att hantera. När certifieringsobjektet är ett grannskap är det viktigt ta hänsyn till offentliga områden och offentlig infrastruktur, dvs. utrymmen och objekt som är relaterade till planeringsval som drivs av offentliga myndigheter. Av denna anledning är jämförelsen med befintliga planeringsverktyg och de offentliga myndigheternas medverkan av avgörande betydelse (Dall'O et al., 2013). Fallstudien av Baranzate, visar att det i vissa fall är nödvändigt att ändra vissa regler i de befintliga planeringsverktygen för att garantera att förutsättningarna i protokollet uppfylls (Dall'O et al., 2013).

I en studie, som undersöker LEED-ND:s pilotprojekt i USA, bland annat i småstaden Emeryville i Kalifornien, bekräftar Dall'O:s slutsats (Garde, 2009). En utmaning för ett certifieringssystem, där systemet inte är utvecklat för en specifik region, kan vara oförenligt med lokala förhållanden och därför kanske inte bidrar till lokala mål för hållbar utveckling. Därför är det viktigt att LEED-ND-värderingssystemet anpassas för att ta hänsyn till lokala kontexter och förhållanden (Garde, 2009). Planerare bör utveckla lämpliga lokala metoder för uppmuntra och främja hållbara stadsdelsutvecklingsprojekt och bör beakta lokala förhållanden samt styrkorna och begränsningarna i LEED-ND-värderingssystemet innan LEED-ND-certifiering krävs för stadsdelsutveckling i deras jurisdiktioner (Garde, 2009). LEED-ND-certifiering kan inte ensamt garantera hållbar stadsdelsutveckling (Garde, 2009). Även om LEED-ND-klassificeringssystemet bör vara ett av flera tillvägagångssätt som vägleder utvecklare för att främja hållbar utveckling, bör LEED-ND-certifiering inte vara obligatorisk för alla stadsutvecklingsprojekt (Garde, 2009). Ett sådant krav skulle utesluta andra viktiga tillvägagångssätt för hållbar utveckling. Planerare bör faktiskt gå längre än LEED-ND och

uppmuntra projekt som bidrar positivt till hållbarhet baserat på deras egna bedömningar av lokala förhållanden (Garde, 2009). Utöver denna slutsats har Garde (2009) noterat även problematiken med LEED-ND, där åtgärder som ger få poäng, inte finns i åtanke, då de inte anses vara lönsamma. Detta fenomen kan hänvisas till att LEED-ND lägger en stor vikt på projektets lokalisering, vilket bidrar till en projektgång där gröna lösningar inte uppmärksammas på samma sätt (Garde, 2009).

Andra utmaningar vid implementering av certifieringar, i detta fall vid implementering av BREEAM – Communities, är allmänhetens deltagande, som är ett av kraven vid applicering av BREEAM-C (Chantry & Turcu, 2024). Chantry och Turcu (2024) fokuserade på 12 projekt certifierade genom BREEAM-C genom intervjuer med olika BREEAM-bedömare, där projekten var baserade i Hampshire och Bristol, bland annat i småstaden Horton Heath and Fair Oak i Hampshire (Chantry & Turcu, 2024).

Urvalet av medborgare är en viktig del av kvaliteten på engagemanget för projektet. En stor del av samrådsaktiviteterna hade formen av stormöten, där deltagarna kunde dyka upp på eget initiativ för att lära sig mer om projektet, ställa frågor och lämna synpunkter (Chantry & Turcu, 2024). Detta kombinerades ofta med brevutskick för att uppmuntra svårnådda grupper att delta. Detta följer den tekniska manualen BREEAM Communities (GO01 Consultation Plan) som rekommenderar att byggherrar måste redovisa ett ”tillvägagångssätt som riktar sig till och tillgodoser minoriteter och grupper som är svåra att nå”. Även om detta utgör ett proaktivt försök att inkludera en mångfald av röster, förlitade sig dessa metoder fortfarande på att deltagarna skulle göra ett aktivt val att komma till samrådet om de var intresserade eller tillgängliga (Chantry & Turcu, 2024). Överläggningar är lika viktiga för engagemangets kvalitet, eftersom de avgör intressenternas (inklusive medborgarnas) förmåga att diskutera med varandra och ta fram idéer (Chantry & Turcu, 2024). De flesta projekt rankades lågt när det gäller kvaliteten på överläggningarna, eftersom utformningen av engagemangsaktiviteterna och den bristfälliga informationen gav medborgarna litet utrymme att diskutera idéer med varandra eller med utvecklarna, vilket begränsade deras förmåga att förfin sina idéer innan de började tänka på förslag (Chantry & Turcu, 2024). Det visar sig att myndigheternas inställning till engagemang är en viktig faktor för ett effektivt deltagande från allmänhetens sida (Chantry & Turcu, 2024). Om intressenterna är mindre motiverade att engagera medborgarna kommer kvaliteten på engagemanget brista som en följd av detta. En annan identifierad faktor är tidpunkten för engagemangsprocessen: om planeringstillstånd

redan beviljats visade det sig vara svårare för medborgarnas idéer att integreras i projektplanerna (Chantry & Turcu, 2024).

I Norrtälje, som enligt SKR tillhör gruppen C6 – Mindre stad/tätort (SKR, 2023), påbörjades ett CityLab Action-projekt, som en del av pilotomgången av den svenska certifieringen (Mandolin & Hultman, 2023). Projektet förväntas att ha en sammanlagd genomförandetid på 15 år fördelat på tre etapper. De utmaningar som förekom under implementeringen av CityLab i Norrtälje var att Norrtälje kommun saknade tidigare erfarenhet av att driva projekt i denna omfattning. Projektledaren som intervjuades i Mandolins och Hultman (2023) beskrev även att det är svårt att få med andra kommuner i samma hållbarhetsarbete. Omfattningen av projektet, krävande administration samt projektets kostsamhet vilket resulterade i utökad tid och kostnad i jämförelse med ett projekt som inte följer ett certifieringsverktyg. En annan utmaning som projektledaren påpekade var att det var svårt att försvara CityLab utifrån en ekonomisk ståndpunkt, då fördelaktiga resultat inte syns vid en kostnads kalkylering i produktion samt kostnaden av att certifiera ett projekt. Det har även varit svårt att få samtliga att involvera sig i hållbarhetsarbetet. I samband med kommunens minskande inflytande finns det risk att färre projekt miljöcertifieras. Detta ledde till att man inte certifierade projektet i Norrtälje, men där man i stället använde den som en mall (Mandolin & Hultman, 2023). CityLab kräver en tidig introducering för att implementeringen ska kunna ske utan komplikationer. CityLab-processen kräver även ett stort engagemang för att den ska kunna genomföras, både från kommunen och aktörerna i samverkansgruppen. CityLab tar fram ett ramverk för hur samverkan ska utövas, men respondenten i Mandolin & Hultman (2023) menar att det är något komplicerat och tidskrävande.

2.4 Fördelar för småstäder vid implementering av certifieringar

Dall'O et al. (2013) visar att sambandet mellan LEED-ND och byggreglerna är mycket starka. Certifieringsstrukturen är likt byggregler där båda innehåller regler för vilka val som ska göras i byggprocessen gällande till exempel energiprestanda och hållbarhet. Certifieringen innehåller förutsättningar och poäng som gör det möjligt för individer att erhålla olika nivåer av global certifiering, upp till LEED-ND Platinum (Dall'O et al., 2013). Det är uppmuntrande att notera att flera pilotprojekt som förväntar sig att uppnå LEED-ND guld- eller platinumcertifiering sannolikt kommer att införliva många av kriterierna i kategorin grön konstruktion och teknik, vilket bidrar till deras energi- och vattneffektivitet (Garde, 2009). I allmänhet ansåg de flesta av de 11 utvecklare, designers och LEED-konsulter som tillhandahöll ytterligare information utöver sina projektchecklistor att LEED-ND-klassningssystemet var ett värdefullt verktyg för att verifiera hållbarheten i stadsdelsutvecklingsprojekt (Garde, 2009). De konstaterade att LEED-ND-certifiering genererar avsevärd publicitet för projekten och ger dem en marknadsföringsfördel (Garde, 2009). En LEED-konsult konstaterade att klassificeringssystemet bidrar till en hållbar stadsutveckling genom att "förnya och förnygra befintliga stadsområden" (Garde, 2009). Potentialen i LEED® ND är anmärkningsvärd, ett internationellt certifieringssystem som stimulerar en verklig marknad för hållbarhet, med ett effektivt operativt ramverk som kan tillgodose behovet av en gemensam tillväxtjämförelse, kompatibel med internationella strategier (Dall'O et al., 2013). Ur teknisk synvinkel är verktyget tillräckligt flexibelt för att kunna anpassas till lokala situationer som kan vara mycket olika (Dall'O et al., 2013). Studien visar att om målet är att använda LEED® ND inte bara som ett verktyg för att förbättra energi- och miljömässig hållbarhet i stadsdelar utan också för att lägga grunden för att förbättra hållbarheten i hela staden (Dall'O et al., 2013).

Det konstaterades att BREEAM Communities är effektivt när det gäller att underlätta relativt högkvalitativ förslagsbildning och förslagsimplementering (Chantry & Turcu, 2024).

Allmänheten kunde ofta ge sina förslag om ett projekt och byggherrarna tvingades motivera varför allmänhetens förslag hade genomförts eller inte (Chantry & Turcu, 2024). Både utvärderaren och byggherren inleder en "förhandling" i början av BREEAM Communities-processen, där de kommer överens om vilka poäng de ska satsa på och vilka de ska ignorera (Chantry & Turcu, 2024). På så sätt kan utvärderaren påverka i vilken utsträckning byggherrar genomför offentliga samråd; om utvärderaren har tillräcklig kunskap kan han eller hon rekommendera samrådstekniker som ger högkvalitativa samråd (Chantry & Turcu, 2024).

Fördomsfria byggherrar med ett genuint intresse av att leverera hållbarhet var avgörande för att allmänhetens deltagande skulle bli framgångsrikt (Chantry & Turcu, 2024). På samma sätt var det mer sannolikt att byggherrar som hade ett långsiktigt intresse i den mark de utvecklade behandlade de olika delarna av allmänhetens engagemang med uppriktighet, eftersom de hade ett egenintresse av att hålla lokalsamhället nöjda (Chantry & Turcu, 2024). Detta leder till att BREEAM Communities blir ett mer användbart verktyg som säkerställer att allmänheten får möjlighet att delta i skapandet och leveransen av hållbar stadsutveckling utifrån ett välinformerat perspektiv (Chantry & Turcu, 2024).

Trots att Norrtälje kommun valde att avbryta den formella certifieringsprocessen, kunde CityLab i stället användas som ett verktyg och en mall (Mandolin & Hultman, 2023). I detta fall gav det ett strukturerat ramverk för hållbar stadsutveckling för en kommun som saknade erfarenhet av att driva stadsutvecklingsprojekt i denna omfattning. Efter pilotprojektet har man i flera av Norrtälje kommuns projekt valt att använda sig av CityLab-mallen där certifieringsverktyget legat till grund för stadsplaneringen i Norrtälje. Detta har bidragit till att sätta en gemensam standard inom kommunen. Tack vare det skapades ett arbetssätt som kommunen känner igen och där arbetet utvecklades över tid (Mandolin & Hultman, 2023).

Fördelen med att implementera CityLab-metodiken i Norrtälje var att CityLab fungerade som ett kunskaps- och styrningsverktyg som stärkte kommunens interna arbetssätt och höjde kommunens ambitionsnivå i hållbarhetsarbetet (Mandolin & Hultman, 2023). Den utökade tid och kostnad som lades ned resulterade i att Norrtälje kommun kunde arbeta mot att fullfölja visionen och målen för projekten. Trots att projekten är mer kostsamma, menar projektledaren att värdet på husen och omgivningen ökade när högre hållbarhetskrav ställdes, något som inte syns i kalkylerna i ett produktionsskede (Mandolin & Hultman, 2023).

2.5 Policy och styrning vid implementering av certifieringar i småstäder

2.5.1 Allmän policy och styrning

I Sverige sker styrning av den byggda miljön, via lagar, förordningar och föreskrifter, där EU-direktiven implementeras via lagarna. Den centrala regleringen av byggandet återfinns i plan- och bygglagen (2010:900) (PBL), miljöbalken (MB) och arbetsmiljölagen (AML) (Hansson et al., 2015). Kommunerna har befogenhet att bestämma var och när tätbebyggelse får uppföras samt hur den ska vara utformad. Detta kan kommunerna göra i kraft av det så kallade kommunala planmonopolet. Att kommunen har rätt att bestämma var tätbebyggelse får finnas framgår av PBL (Hansson et al., 2015). Där stadgas att föreslagen markanvändning vid planläggning ska ha lämplighetsprövats med hänsyn till allmänna och enskilda intressen. Innebörden av denna bestämmelse är att tätbebyggelse får äga rum först sedan detaljplan fastställts (Hansson et al., 2015).

I samband med byggande, rivning och markarbeten är det byggherren som har ansvaret för att lagar, förordningar, föreskrifter och beslut följs (Boverket, 2024). Byggherre är den som för egen räkning utför eller låter utföra projekterings-, byggnads-, rivnings-, eller markarbeten. Byggherren är en fysisk eller juridisk person. Byggherren ska se till att åtgärder genomförs enligt de krav som gäller för åtgärden, även vid åtgärder som inte kräver lov eller anmälan (Boverket, 2024).

Byggnadsnämnden fullgör kommunens uppgifter enligt PBL (Hansson et al., 2015). Vissa beslut fattas av kommunfullmäktige eller kommunstyrelse men byggnadsnämnden svarar för myndighetsutövningen. Kommunens styrning av byggandet sker i huvudsak genom styrinstrument som markanvisnings- och exploateringsavtal, planinstrument i form av översiktsplan och detaljplan, förhandsbesked, anmälningsplikt, bygglov, tekniska samråd och slutbesked, kontrollplan och arbetsplatsbesök. Byggnadsnämndens handläggare har rätt att få tillträde till tomten och byggnadsnämnden får stoppa ett bygge om arbetet strider mot gällande föreskrifter. Byggnadsnämnden ska även informera allmänheten om plan- och byggfrågor (Hansson et al., 2015). Alla ärenden som kommer in till byggnadsnämnden ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att säkerheten eftersätts (Boverket, 2016). Det innebär att ärenden inom rimlig tid ska avgöras genom någon form av beslut (Boverket, 2016).

Förutom kommunens byggnadsnämnd, som svarar för tillsyn på kommunal nivå, finns ett antal myndigheter med varierande uppgifter inom byggsektorn (Hansson et al., 2015).

Länsstyrelsen är den myndighet som kommunerna skall samråda med vid upprättande av en detaljplan då länsstyrelsen har i uppgift att tillvarata och samordna statliga intressen, samt ge råd och synpunkter på detaljplanerna. De verkar för att riksintressen skall tillgodoses, att miljö kvalitetsnormer iakttas, att mellankommunala frågor samordnas på ett lämpligt sätt samt att bebyggelsen utformas med hänsyn till människors behov av hälsa och säkerhet.

Länsstyrelsen har tillsyn över plan- och byggfrågor på läns- och regionnivå och ska samverka med kommunerna i deras planläggning (Hansson et al., 2015).

Boverket är en förvaltningsmyndighet för frågor om byggd miljö och hushållning med mark- och vattenområden, för fysisk planering, byggande och förvaltning av bebyggelse och boendefrågor (Hansson et al., 2015). Boverket har till uppgift att ge råd och stöd om, följa upp och analysera samt regelbundet sammanställa erfarenheterna från tillämpningen av plan- och bygglagstiftningen (Boverket, 2019). De ger även ut föreskrifterna Boverkets byggregler (BBR) och är indelat i en samhällsdivision och en husbyggnadsdivision (Hansson et al., 2015).

Naturvårdsverket är den centrala myndigheten på miljöområdet och har ett övergripande ansvar för arbetet med att uppnå miljömålen (Hansson et al., 2015). Deras uppdrag är att utveckla miljöarbetet, bidra till att utveckla miljöpolitiken och genomföra den i samverkan genom att agera så att MB följs och miljömålen uppnås. Utgångspunkt för Naturvårdsverket i arbetet för hållbar utveckling är de 16 miljö kvalitetsmålen och de strategier som riksdagen har fastställt för att nå dessa mål. (Hansson et al., 2015).

Allmänna intressen ska beaktas vid planläggning och lokalisering av bebyggelse (Hansson et al., 2015). Dessa intressen är allmänt hållna och kommunerna har stor frihet att själva bedöma vad som är lämpligt. Dock har länsstyrelserna en roll i att säkerställa att vissa allmänna intressen beaktas. Kommunerna måste även ta hänsyn till sina grannkommuner. Miljöbalkens hushållningsbestämmelser och miljö kvalitetsmål ska tillämpas vid planläggning och i ärenden om bygglov samt vid förhandsbesked om exempelvis minskad klimatpåverkan och klimatanpassning. Mark- och vattenområden ska användas på bästa sätt med hänsyn till läge och beskaffenhet samt föreliggande behov. Behov av grönområden nära bostadsområden ska alltid beaktas. När planer tas fram ska i närheten av bostäder bland annat finnas torg, parker och andra grönområden. Det ska även finnas lämpliga friytor och platser för lek, motion och annan utevistelse. Kommunernas planmonopol innebär att kommunen har rätt att bestämma

hur marken ska användas (Hansson et al., 2015). Bebyggelsen ska lokaliseras med hänsyn till hälsa, mark- och vattenförhållande, trafik, VA och samhällsservice, risk för emissioner, energiförsörjning och energihushållning. Bebyggelsemiljön ska utformas med hänsyn till risk för brand och trafikolyckor, civilförsvaret, energi- och vattenhushållning, trafikförsörjning, handikappanpassning, behov av kompletteringar, lekplatser, samhällsservice och kommersiell service samt parker och grönområden (Hansson et al., 2015).

2.5.2 Policy och styrning utifrån CityLab-manualen

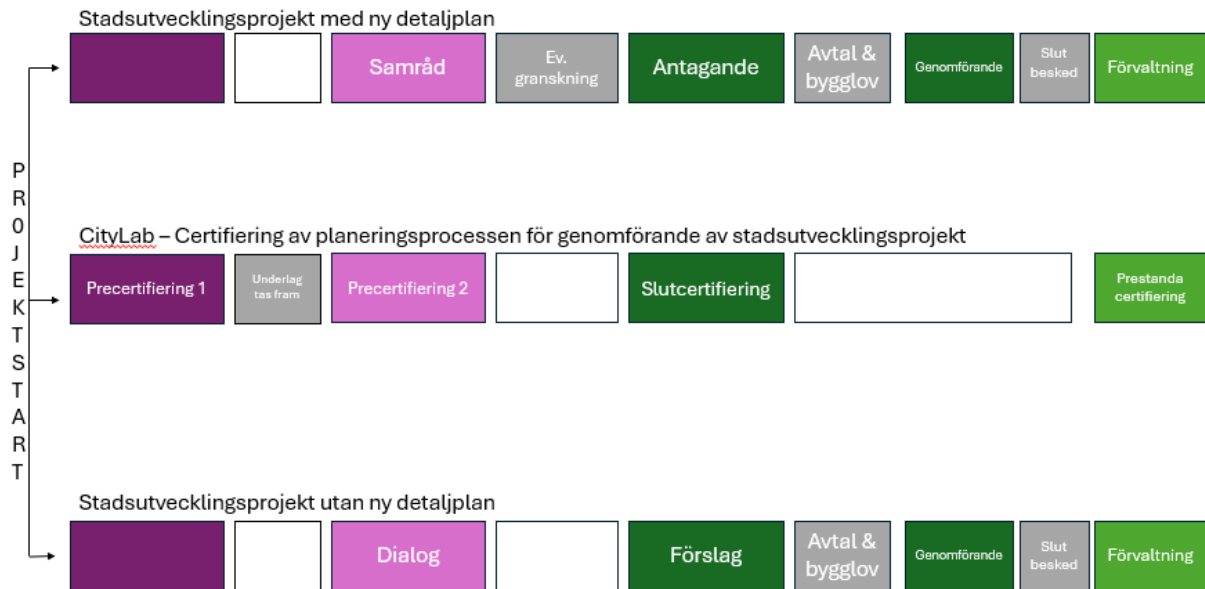
Det är viktigt att arbeta med hållbarhetsfrågor tidigt i processen för att de ska kunna utgöra utgångspunkt för mål, prioriteringar och genomsyra projektet (SGBC, 2023). CityLab lämpar sig att använda i tidigt skede i projekt. Tidigt skede betyder att projektet inte ska ha kommit för långt i utvecklingen av lösningar, utan att det fortfarande är öppet för nya inspel som kan styra projektet. Allra mest lämpligt är när CityLabmetodiken tillämpas redan i projektets uppstart (SGBC, 2023).

CityLab stöttar stadsutvecklingsprojekt i styrning, samverkan, inventering, inspiration och genomförande av hållbarhetsarbete (SGBC, 2023). CityLab är anpassat till plan- och bygglagens planprocess och kompletterar den med en bredare hantering av hållbarhetsfrågor (SGBC, 2023). CityLab underlättar målstyrningen avseende hållbarhet gentemot globala och nationella mål, policyer, taxonomi och annan styrning. Genom att använda CityLab skapas strukturer som gör annan målstyrning mindre omfattande och mer lättförståelig (SGBC, 2023).

Det som är unikt för CityLab är att metoden har ett stort fokus inom organisation inom stadsutvecklingsprojekt samt skapande av delaktighet och samverkan (SGBC, 2023). Detta underlättar samarbete och ansvarsfördelning. CityLab ger goda förutsättningar för en effektiv kunskapshöjande process som underlättar arbetet med hållbarhetsfrågor och för att stadsutvecklingsprojekts mål kan förverkligas. Genom processen får medverkande aktörer möjlighet att dela kunskap och erfarenheter med varandra (SGBC, 2023)

Attraktiva miljöer, goda ambitioner, lösningar och innovation motiveras och premieras. Projektet får stöd i helheten och risken att viktiga frågor glöms bort minskar (SGBC, 2023). Certifieringen underlättar även kommunikation och marknadsföring av projektets ambitioner och hållbarhetsarbete (SGBC, 2023). CityLabcertifieringen är uppbyggd så att den skapar en röd tråd till kommande processer för hållbar stadsutveckling. Certifieringen kan även bidra till att skapa förutsättningar för banklån med grön rabatt (SGBC, 2023).

En mycket viktig del i integreringen av hållbarhet i stadsutveckling är att hantera rätt frågor vid rätt tillfälle (SGBC, 2023). Figur 3 visar hur CityLab:s certifieringsprocess förhåller sig till plan-och bygglovsprocessen samt förslags-och dialogprocessen vid stadsförnyelse utan ny detaljplan (SGBC, 2023).

Figur 3: CityLab med eller utan ny detaljplan (SGBC, 2023).

Planprocessens lagstadgade strategiska miljöbedömning för detaljplaner ingår inte i certifieringen (SGBC, 2023). Den strategiska miljöbedömningen och certifieringen kan ha viktiga beröringspunkter men hållbarhetsprogrammet har större fokus på vision, mål, åtgärder och genomförande för området. Det är en kommun som gör den strategiska miljöbedömningen för ett område medan denna certifiering och ett hållbarhetsprogram kan genomföras både av en kommun eller en privat markägare (SGBC, 2023).

2.5.3 Policy och styrning vid implementering av CityLab i småstäder

Bunkeflostrand är en småstad enligt Agora och HUI (2018) är en del av Malmö stad med en befolkning på 15 488 invånare (SCB, 2024). Stadsdelen Gottorp i Bunkeflostrand är Skanskas första CityLab-certifierade stadsdel, som utvecklas enligt ett hållbarhetsprogram som i slutet av 2022 certifierades enligt CityLabs metodik för hållbar stadsdelsutveckling (SGBC, 2023). Ett hållbarhetsprogram är ett strategiskt styrdokument som ger medverkande offentliga och privata aktörer en gemensam grund och styrning för hållbar utveckling av ett område (SGBC, 2023). Samtidigt som utvecklingen av detaljplanerna för Gottorp, pågick även flera andra stora utvecklingsprojekt inom Bunkeflostrand. Det gjorde att Malmö stad tidigt i processen tog beslutet att arbeta med ett omfattande delaktighetsarbete för att involvera medborgarna (SGBC, 2023).

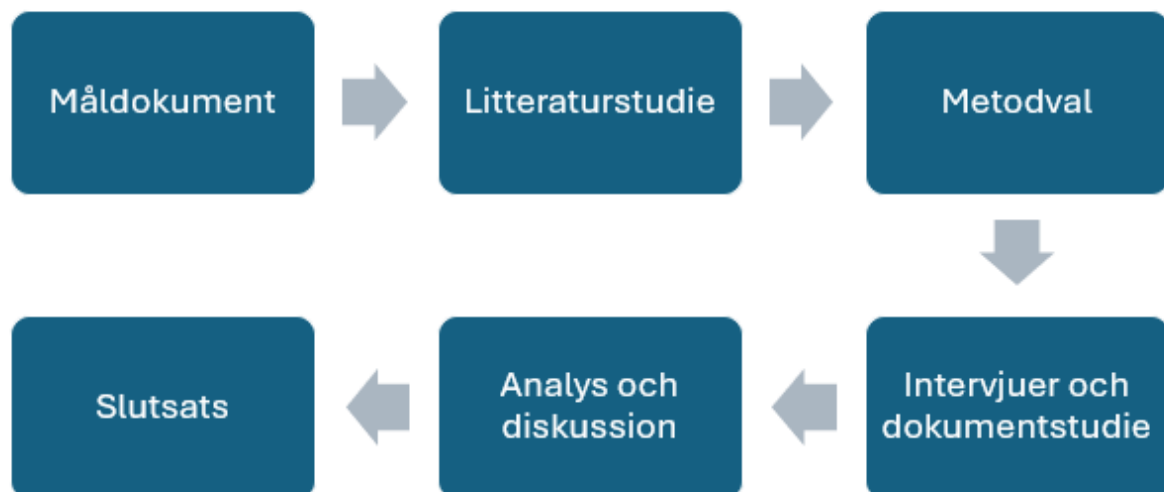
I projektplaneringen ska man bland annat ta fram en vision för området som sedan ska mynna ut och konkretiseras i mål och åtgärder (SGBC, 2023). Det är viktigt att skapa en vision då den kommer att styra det efterföljande arbetet (SGBC, 2023). Processtyrningen är lika viktig, där rätt kompetens ska komma in i rätt skede, beslut ska förankras, och hållbarhetsaspekten ska finnas med från början och hela vägen igenom. Framför allt ger CityLab-metodiken Skanska ett sätt att jobba med hållbarhetsfrågorna metodiskt och strukturerat genom hela utvecklingsprocessen. Ju tidigare i utvecklingsprocessen man kan ta beslutet om att jobba med den här metodiken desto bättre, då alla aktörer behöver vara förankrade i beslutet eftersom det är en områdescertifiering och inte en byggnadscertifiering (SGBC, 2023).

Strategisk Arkitektur är de första i Sverige med att använda CityLab 4.0 i utvecklingen av Lövgård i Sundbyholm, som utvecklas av Sundbyholm Platsutveckling (Strategisk Arkitektur, 2024). Sundbyholm, beläget i Eskilstunas kommun, är en tätort med en befolkning på 1108 invånare (SCB, 2024). Strategisk Arkitektur använder CityLab 4.0 för att framtidssäkra projektet genom att hållbarhetsfrågorna integreras från början. Det säkerställer att de sociala och miljömässiga målen uppfylls samt att planen har potential att klara morgondagens ökande hållbarhetskrav (Strategisk Arkitektur, 2024). Projektets analytiska arbetssätt och tidiga involvering leder till smidiga planprocesser, där CityLabs metodstöd passar ihop med deras proaktiva process (Strategisk Arkitektur, 2024). CityLab 4.0 beskrivs som en certifiering som är linjerad med PBL:s planprocess som är ett kraftfullt verktyg för strategisk planering (Strategisk Arkitektur, 2024).

3. Metod

3.1 Arbetsgång

Arbetsgången utfördes enligt Figur 4, där det inleddes med skapandet av måldokumentet, för att tidigt identifiera riktningen av examensarbetet och dess tema. Arbetet över måldokumentet inleddes med en brainstorming kring egna idéer, för att kartlägga idén och på så sätt få en klarare bild över de olika ämnena detta examensarbete skulle behandla. Efter brainstormingen, startades förstudien, där med tidig samling av data, kunde frågeställningarna, samt syfte och mål formuleras. Vid påbörjandet av examensarbetet, inleddes litteraturstudien, för att samla tidigare forskning inom hållbarhetsarbete, hållbar stadsutveckling samt beskrivningar av certifieringar. Utifrån det tidigare samlade teoretiska materialet, kunde det ske ett metodval, där kvalitativa forskningsmetoder som semistrukturerade intervjustudier och dokumentstudier valdes för att på bästa sätt, vid analys & diskussion av resultatet och teori, identifiera samband, mönster och avvikelser. Dessa metodval kompletterar varandra och bidrar till formulering av slutsatser som svarar på studiens frågeställningar.

Figur 4: Arbetsmetodiken genom examensarbetet

3.2 Litteraturstudier

Litteraturstudier kan beskrivas som ett systematiskt sätt att samla in och sammanfatta tidigare forskning, där den kan ge översikt över områden där forskningen är tvärvetenskaplig (Snyder, 2019). Till denna litteraturstudie användes explorativ systematisk litteraturstudie (Funck & Karlsson, 2021). Denna ansats används för att sammanställa den kunskap som finns, där det finns få studier som fokuserar på ett visst fenomen, i detta fall utmaningar och fördelar vid implementering av certifieringar i småstäder (Funck & Karlsson, 2021). Litteraturstudierna börjar med att formulera och avgränsa forskningsfrågan, då det är lättare att göra en strukturerad sökning om forskningsfrågan är definierad och avgränsad (KI, 2025).

Forskningsfrågan kring certifieringar kunde definieras och avgränsas genom den tidigare genomförda brainstormingen, som tydligt satte ramverket för vilka ämnen och begrepp var relevanta i examensarbetet, som hållbar utveckling, hållbar stadsutveckling och certifieringar. Nästa steg i processen av litteraturstudierna är att hitta sökord och testsöka för att sedan hitta nyckelartiklar, som underlättar processen för att söka strukturerat (KI, 2025). För att sökningen i sig, ska vara så heltäckande som möjligt behöver man söka i flera olika databaser (KI, 2025). De databaser som användes genom examensarbetet var Google Scholar, LUBSearch, ResearchGate, MDPI, och ScienceDirect, där sökord som "*small town sustainability*", "*hållbar stadsutveckling*", "*sustainable development in small and mid-sized towns*", "*Cittaslow*", "*LEED-ND*", "*BREEAM*" gav nyckelartiklar, där forskning baserats på hållbar stadsutveckling i småstäder, samt certifieringarnas inverkan i småstäder. Detta kunde uppnås genom att bredda och smalna av sökning, samt analys av sökresultatet för att på så sätt förbättra sökningen (KI, 2025). Alla artiklar kvalitetsgranskades och valdes utifrån trovärdighet, validitet och aktualitet (KI, 2025). Materialet har utgjorts till stor del av vetenskapliga böcker och artiklar, rapporter, politiska dokument och även tryckta böcker.

3.3 Kvalitativa forskningsmetoder

Enligt Eneroth (1984) är den kvalitativa metoden ett sätt att beskriva ett visst fenomen, utifrån vilka slags kvaliteter som fenomenet har. Den utforskar och ger djupare insikter i verkliga problem, där man samlar in deltagarnas erfarenheter, uppfattningar och beteenden (Eneroth, 1984). Den besvarar frågor om hur och varför i stället för hur många eller hur mycket (Tenny et al., 2022). Utgångspunkten för den kvalitativa metoden är att samla de observationerna och ordna de till något begripligt, teoretisera de sociala fenomen som är relevanta för att fastställa fenomenets kvaliteter och innebörd (Eneroth, 1984; Kolankiewicz et al., 2024). Den kvalitativa metoden ger möjligheten till att förklara processer och mönster i mänskligt beteende som kan vara svåra att kvantifiera (Tenny et al., 2022). Fenomen som erfarenheter, attityder och beteenden kan vara komplexa att fånga upp på ett korrekt och kvantitativt sätt. Däremot gör en kvalitativ metod det möjligt för deltagarna själva att förklara hur, varför eller vad de tänkte, kände och upplevde vid en viss tidpunkt eller under en händelse av intresse. Metoden hjälper med att hitta teman och mönster som kan vara svåra att kvantifiera (Tenny et al., 2022).

Genom att använda sig av kvalitativa metoder, där efter analys av tidigare forskning med insamlad data, säkerställer man att skapa förståelse och ge insikt av vad implementering av certifieringar i småstäder innebär, vad det ger för resultat, hur processen går till och varför man implementerar certifieringar i småstäder. Den kvalitativa metoden är särskilt lämpad för detta examensarbete, då forskning inom ämnet är relativt begränsad, samt att det är svårt att kvantifiera processer, uppfattningar, erfarenheter utifrån det insamlade materialet.

3.3.1 Intervjustudier

I detta examensarbete kommer intervjuerna att vara semistrukturerade, där syftet med intervjustudien är att medföra praktiska och professionella synpunkter, baserat på respondenternas erfarenhet och svar.

Det som kännetecknar semistrukturerade intervjuer är att de utgår från en intervjuguide med i förväg formulerade teman eller frågor, där guiden inte är ett strikt manus, utan används för att ge intervjun struktur och riktning (Kolankiewicz et al., 2024). Guiden säkerställer att relevanta ämnen behandlas, samtidigt som den lämnar utrymme för flexibilitet och följdfrågor utifrån deltagarnas svar. Med en öppen frågeställning, har deltagarna givits möjlighet att tala fritt utifrån sina egna erfarenheter och kunskap, samt utforma samtalet, utan att påverkas av eventuella antaganden från forskarens sida (Kolankiewicz et al., 2024).

Semistrukturerade intervjuer är utformat för att fastställa subjektiva svar från personer angående en viss fråga (McIntosh & Morse, 2015). Det använder en relativt detaljerad intervjuguide och kan användas när det finns tillräcklig objektiv kunskap, men den subjektiva kunskapen saknas. Analysen av den objektiva kunskapen utgör ramen för utvecklingen av denna guide och fokus för utvecklingen av intervjufrågorna (McIntosh & Morse, 2015). Dessa intervjufrågor fokuserar på respondentens svar och utgör strukturen för den semistrukturerade intervjun (McIntosh & Morse, 2015). Respondenterna är fria att svara på dessa följdfrågor som de vill, och forskaren kan fördjupa sig i dessa svar. Denna ram och flexibiliteten i svaren utgör den semistrukturerade aspekten av denna metod (McIntosh & Morse, 2015).

Syftet med en semistrukturerad intervjuguide är att ge stöd och vägledning (Kolankiewicz et al., 2024). Det får således aldrig bli ett hinder för samtalet. Principen med en semistrukturerad intervjuguide är att guiden är ett dynamiskt dokument som kan revideras och justeras under arbetets gång. Teman och fokuspunkter kan förändras under arbetets gång beroende på deltagarnas svar och erfarenheter (Kolankiewicz et al., 2024). Beroende på hur deltagarna svarar på de olika frågorna från intervjuguiden, kan man under intervjun ändra riktning med följdfrågor och eliminera frågor som visar sig mindre relevanta under samtalet. Intervjuerna har därmed anpassats efter kontext och deltagarna (Kolankiewicz et al., 2024).

3.3.1.1 Urval av respondenter

För att kunna ge en djupare förståelse för CityLab-certifieringens tillämpning och genomförande, har ett strategiskt urval av respondenter genomförts.

Syftet med det strategiska urvalet är att undersöka och samla in de olika perspektiv på hur CityLab används i praktiken, med fokus på certifierade projekt i småstäder, där respondenterna väljs utifrån relevant erfarenhet, expertis och med en direkt inblick i arbetet med CityLab.

Urvalet har fokuserat på tre centrala perspektiv, sakkunniga med övergripande kunskap om CityLab-certifieringen från SGBC, representanter från de företag som tillämpat CityLab i småstäder vid stadsutvecklingsprojekt samt småstadens eller tätortens perspektiv på hållbar stadsutveckling. Respondenterna ska kunna bidra med insikter och upplevelser av arbetet samt kunna beskriva arbetsgången. Intervjuerna genomfördes med representanter från SGBC och de företag som använde CityLab-certifieringen i form av Skanska i Gottorp och Strategisk Arkitektur i Lövgård, Sundbyholm. Representanten från Åstorps kommun som kan beskrivas som en småstad eller en tätort, gav deras perspektiv på hållbar stadsutveckling i deras kommun genom att svara på ett frågeformulär. Samtliga respondenter redovisas i Tabell 1.

Respondent	Roll	Erfarenhet	Intervjussätt	Tid
Respondent A (SGBC)	Certifieringsspecialist CityLab - SGBC	9 år	Digitalt	60 minuter
Respondent B (Gottorp)	Hållbarhetsspecialist & CityLab-samordnare - Skanska	10 år & 6 år	Digitalt	55 minuter
Respondent C (Sundbyholm/Lövgård)	Arkitekt – Strategisk Arkitektur	20 år	Digitalt	70 minuter
Respondent D (Åstorp)	Förvaltningschef – Åstorps kommun	21 år	Frågeformulär	-

Tabell 1: Beskrivning av respondenter

3.3.2 Dokumentstudier

I dokumentstudien samlar man in artiklar, styr- och policydokument, direktiv eller utredningar som sedan granskas, kategoriseras och analyseras (Funck & Karlsson, 2021; Bowen, 2009).

Liksom de andra kvalitativa metoder skall dokumentstudien granskas och tolkas för att utveckla empirisk kunskap (Bowen, 2009). Vid analys av utvalda dokument, skall man välja ut, utvärdera och sammanfatta dokumentet, som sedan organiseras i huvudteman genom innehållsanalys (Bowen, 2009).

I denna studie kommer kommunala dokument, med fördjupning på hållbar stadsutveckling att analyseras. Detta för att undersöka kommunernas hållbarhetsarbete vid stadsutveckling i praktiken och ge en djupare förståelse för hur kommunerna arbetar i praktiken för att sedan jämföra det mot de projektspecifika fall där CityLab använts som certifiering. Urvalet av dokument har skett utifrån de kommuner där CityLab använts.

3.4 Tematisk analys

Tematisk analys är en metod för att identifiera och analysera återkommande mönster av den kvalitativa data som samlats under arbetets gång, som sedan organiseras och tolkas (Braun & Clarke, 2006). Analysmetoden kommer att användas under analysen av intervjustudien.

En redovisning för de teman som ”upptäcks” och ”identifieras” är en passiv redovisning för analysprocessen och förnekar den aktiva roll som forskaren alltid spelar när det gäller att identifiera återkommande mönster och teman (Braun & Clarke, 2006). De teman som är av intresse för arbetet väljs av forskaren, som sedan rapporteras till läsarna. Det viktigaste är att det teoretiska ramverket och de kvalitativa metoderna stämmer överens med vad forskaren vill ta reda på, och att forskaren är medveten om de beslut som den tar (Braun & Clarke, 2006).

Efter genomförandet av intervjuerna, transkriberades intervjuerna som ger upphov till att utföra en tematisk analys enligt guiden från Braun och Clarke (2006). Guiden innehåller sex steg

1. Att bekanta sig med egna insamlade data genom noggrann läsning. Detta för att påbörja kodningsprocessen.
2. Skapandet av de första koderna utifrån insamlade data, för att organisera och kartlägga återkommande mönster, idéer, fraser.
3. Koder sorteras till potentiella teman som sedan utgör resultatet.
4. Teman granskas och revideras för att de skall passa till studiens syfte och frågeställningar, hur de passar ihop med varandra och tydligt redovisar resultatet.
5. Tydlig definiering, namngivning och beskrivning av teman.
6. Produktion av den slutliga analysen och slutgiltiga resultatet, som följer studiens syfte och frågeställningar. Detta för att kunna jämföras med tidigare forskningsdata vid senare analys och diskussion.

3.5 Metod- och källkritik

I detta avsnitt granskas examensarbetets metodval, dess vetenskapliga trovärdighet samt källorna som ligger till grund för arbetet. Syftet med metod- och källkritiken är att identifiera styrkor och potentiella begränsningar genom kritisk granskning av metoder och källorna.

3.5.1 Metodkritik

Detta examensarbete kombinerar systematiska litteraturstudier, som formar det teoretiska ramverket med kvalitativa datasamlingsmetoder som semi-strukturerade intervjuer och dokumentstudier. Anledningen till att metodvalen som gjorts är av kvalitativ natur är för att beskriva ett fenomen som är svårt att kvantifiera. Detta säkerställer att frågeställningar besvaras och passar examensarbetets syfte genom att förklara processer och mönster inom den hållbara stadsutvecklingen genom certifieringar och strategier. Det är viktigt att granska metodvalen för vilka styrkor och begränsningar de medför.

För att den tematiska analysen skall vara av god kvalité måste man undvika fallgropar associerade med den tematiska analysen (Braun & Clarke, 2006). Den första fallgropen är att man använder frågorna från intervjun som "teman", där man inte har utfört ett analytiskt arbete för att identifiera teman eller mönster (Braun & Clarke, 2006). En annan fallgrop är att man gör en svag eller icke övertygande analys, där teman varken fungerar, är konsekventa eller sammanhängande med varandra (Braun & Clarke, 2006). De sista fallgroparna beskriver obalans mellan insamlade data och analytiska påståenden, respektive en obalans mellan det teoretiska ramverket och analytiska påståenden (Braun & Clarke, 2006).

En tydlig begränsning i denna studie är det begränsade antalet respondenter, vilket gör resultatet mindre generaliserbart. Resultaten bör därför tolkas med försiktighet. Trots detta bidrar studien med insikter för specifika processer inom SGBC samt i de projektspecifika fall som inkluderas, vilket möjliggör en djupare förståelse av implementeringen av certifieringar för hållbar stadsutveckling i småstäder.

Intervjufrågorna som ställdes till de olika respondenterna har anpassats beroende på respondentens roll, expertis och vilket företag respondenten tillhörde. Detta medför en variation i svaren som kan påverka jämförbarheten mellan respondenterna. Syftet var att fånga upp relevanta perspektiv utifrån varje respondent, där gemensam tematisk struktur har hållits upp. Detta medför också att analysen blir mer tidskrävande för att upprätthålla en god jämförbarhet.

En möjlig begränsning i dokumentstudierna är att tillgängligheten av relevanta dokument, beroende på vad kommuner eller organisationer har valt att arkivera eller göra tillgängligt.

3.5.2 Validitet och reliabilitet

Det finns fyra kriterier för att kritiskt utvärdera kvalitativ forskning: trovärdighet, överförbarhet, tillförlitlighet och reliabilitet (Tenny et al., 2022). När man bedriver kvalitativ forskning kan man minska risken för att potentiella problem uppstår genom att se till att dessa kriterier uppfylls och är väl genomtänkta. (Tenny et al., 2022). Genom att adressera dessa fyra kriterierna, kan man uppnå en kvalitativ stringens genom reflexivitet och öppenhet (Golafshani, 2003).

Indikatorer som triangulering stärker trovärdigheten i kvalitativt arbete (Tenny et al., 2022). Vid triangulering använder man flera olika metoder för datainsamling för att öka sannolikheten för att få ett tillförlitligt och korrekt resultat. (Tenny et al., 2022).

En rik beskrivning kan användas för att utvärdera överförbarheten av kvalitativ forskning, medan revisionsspår stärker tillförlitligheten och bekräftbarheten (Tenny et al., 2022). En rik beskrivning innehåller en detaljerad och noggrann beskrivning av innehållet samt citat från deltagarna i forskningen, samt en detaljerad förklaring av hur studien har genomförts (Tenny et al., 2022). Med det kan läsarna dra slutsatser och tolka data, vilket kan bidra till överförbarhet. Revisionsspår visar en dokumenterad uppsättning steg som visar hur deltagarna valdes ut och data samlades in, som stärker studiens tillförlitlighet och reliabilitet (Tenny et al., 2022; Golafshani, 2003).

Reliabiliteten motsvaras pålitlighet och konsistens, där man det gäller att forskaren bevisar att processen varit systematisk och genomtänkt. Golafshani (2003), med hänvisning till Patton (2001) menar att med avseende på forskarens förmåga och skicklighet i all kvalitativ forskning, att reliabilitet är en följd av validiteten i en studie. Där av om validiteten är hög, följer en hög grad av reliabilitet (Golafshani, 2003)

En fråga som bör beaktas är observationsbias (Tenny et al., 2022). Först och främst är det Hawthorne-effekten, där deltagarnas beteende förändras när de vet att de observeras. Ett annat problem kan vara observatörens förväntningseffekt (Tenny et al., 2022). Detta innebär att vissa deltagare ändrar sina svar för att tillfredsställa forskarens önskade effekt. Detta sker omedvetet för deltagaren, så det är viktigt att eliminera eller begränsa överföringen av forskarens åsikter (Tenny et al., 2022).

Genom att identifiera metodvalens styrkor samt medvetet hantera dess potentiella begränsningar döms metodvalen lämpliga med avseende på studiens syfte och frågeställningar. Genom triangulering och kombinationen av litteraturstudier och flera kvalitativa metoder stärks studiens validitet och trovärdighet, men även en fördjupad och nyanserad syn av vad implementeringen av certifieringar för hållbar stadsutveckling i småstäder innebär. En detaljerad beskrivning av innehållet, metodredovisning och resultat bidrar till överförbarheten i studien, liksom redovisningen av urvalet av respondenterna samt datainsamlingen bidrar också till studiens överförbarhet men även transparensen.

Ett systematiskt och genomtänkt arbetssätt har genomsyrat hela examensarbetet, genom utförliga analyser, samt ett välgrundat teoretiskt ramverk, vilket säkerställer en hög reliabilitet. Detta eftersom reliabilitet kan ses som en konsekvens av hög validitet, för när forskningen har hög tillförlitlighet, öppenhet och kritiskt tänkande i metodval och analys, ökar trovärdigheten. Under hela processen har en reflexiv hållning upprätthållits, där egna antaganden och tolkningar ifrågasätts för att minska risken för bias och säkerställa transparens, vilket säkerställer kvalitativ stringens.

3.5.3 Källkritik

En viktig del av examensarbetet är att systematiskt granska de källor som används genom examensarbetet. Detta görs genom att analysera, reflektera över, ifrågasätta, värdera källorna innan slutsatser dras. När källor samlas in, kommer det att finnas mer än vad man faktiskt kan använda, därför gäller det att man värderar källorna efter två kriterier: relevans och reliabilitet (Booth et al., 2008). Hur man använder och hanterar källor beror på vart man befinner sig i ens sökning efter ett problem och en lösning. Om man bara har ett ämne kan man behöva läsa många källor för att hitta en fråga att undersöka. Om man har en fråga kan man söka efter källor med data som kan testa och stödja ditt svar (Booth et al., 2008). Det kräver att källor dokumenteras så att man kan återfinna deras data samt deras argument och forskarens egna tolkningar. (Booth et al., 2008).

Källor som har använts under examensarbetet består främst av vetenskapliga källor samt offentliga dokument från regeringen, myndigheter samt material från organisationer och företag. Källorna från företag och organisationer som innehöll projektspecifik information samt branschrelaterad information, kan anses vara vinklade, som kan ha producerats med ett marknadsföringssyfte och därmed kan anses ha en lägre validitet. Källornas syfte och

målgrupp granskades kritiskt för att säkerställa faktiska och objektiva påståenden, särskilt de källorna från organisationer och företag med avseende på potentiell bias och validitet.

Källornas publiceringsdatum har beaktats för att säkerställa att informationen är aktuell och relevant i förhållande till dagens standard inom hållbar stadsutveckling och certifieringsarbete. Detta är av stor betydelse då policyer, certifieringar, branschpraxis snabbt kan förändras och inte minst efter introduktionen av Agenda 2030 år 2015. I vissa delar av examensarbetet användes äldre källor, vilket berodde på att innehållet var fortfarande relevant i den kontext där de tillämpades.

3.6 Etiska överväganden

Vid genomförandet av intervjuer har etiska överväganden hanterats i enlighet med god forskningssed. Respondenterna som godkände att vara med på intervjustudierna, har sedan informerats tydligt om intervjuernas syfte, upplägg och användningsområden.

Samtliga deltagare gav sitt samtycke till att intervjun spelades in i utbildningssyfte.

Inspelningarna användes enbart för den tematiska analysen och hanterats på ett säkert sätt genom lagring av data på ett lösenordskyddat universitetskonto enligt GDPR och säkrar därmed digital integritet. Respondenterna är anonymiserade i studien, men deras professionella roller samt branschfarenhet togs med på grund av relevans, vilket godkändes av samtliga respondenter.

4. Resultat

4.1 Resultat från intervjustudien

Intervjumaterialet har analyserats genom en tematisk analys enligt Braun & Clarke (2006) sexstegsguide. Efter tydlig granskning och revidering, har följande huvudteman identifierats:

Tabell 2 redovisar de identifierade teman och tillhörande koder som det ämnet behandlar, för att ge exempel på de återkommande idéer, mönster och fraser som kom under utförandet av intervjustudierna.

Tema	Koder
1. CityLab som process och dess implementering i småstäder	Tidig integration i planprocessen Bokstravstrogenhet mot manualen Certifiering som kvalitetsstämpel Anpassning till lokala förutsättningar
2. Processtyrning inom CityLab	Workshops och kontinuerliga möten Transparens och tydlighet om påverkansmöjligheter Barns delaktighet som prioritet Målkonflikter och kompromisser Behov av ökad kommunal involvering
3. Utmaningar med CityLab	Omfattande administration Långa ledtider Svårighet att motivera vissa bedömningskriterier i småstadscontext Osäker ekonomisk vinning för kommuner Politisk osäkerhet Brist på erfarenhet Resursbrist och svår budgetering
4. Fördelar med CityLab	Tydlig process och struktur Kunskapshöjning hos aktörer Högre ambition och engagemang Kvalitetsstämpel som stärker projektet Tidig identifiering av viktiga behov och frågor Långsiktig ekonomisk vinning
5. CityLabs potential, framtid och feedback från CityLab	Behov av mer flexibel certifieringsmodell Frågor kring uppföljning och verifiering Risk för greenwashing om uppföljning saknas Anpassning för småstadscontext efterfrågas Långsiktighet och resiliens som framtida utmaningar Piska- och morotsmetod för att säkra mål
6. Småstadsperspektiv på hållbar stadsutveckling	Varierar beroende på kompetens Saknar strategisk enhet Fördelas ut till olika funktioner Hållbarhetsarbetet halkar efter Avgränsad till de kunskaper och resurser som finns i organisationen

Tabell 2: Huvudteman och koder från den tematiska analysen

4.1.1 CityLab som process och dess implementering i småstäder

Respondent A

Respondent A lägger betoning att vid arbete med CityLab, gäller det att vara bokstavstrogen för det som står i manualen, där det inte går att hoppa över enstaka bedömningskriterier, utan där man redovisar och klarar av samtliga bedömningskriterier som krävs för det certifieringsskedet. Respondenten förtydligar där med att CityLab inte är ett poängbaserat system som BREEAM-C eller LEED-ND. Respondent A påpekar att granskningen är baserad på vad sökande har redovisat som sedan jämförs med bedömningskriterierna.

Respondent A menar att CityLab ger utrymme för projektanpassning utifrån projektets lokala förutsättningar, förutsatt att det finns konsekvent och gedigen motivering, vilket tillåter flexibilitet vid arbetet med CityLab. Respondent A utvecklar att vid arbete med CityLab finns det alltid möjlighet att vända sig till berörda inom CityLab vid osäkerhet av redovisningen av bedömningskriterierna. Eftersom det finns en låg volym av projekt som arbetar med CityLab, blir samarbetet intimt, där man har personlig kontakt med alla berörda projekt. Respondent A ger ett exempel där man presenterar redovisningen och granskar ifall de åtgärder och lösningar godtas i granskningen. SGBC finns tillgängliga för sökande för att vägleda och sätta de som arbetar med CityLab i rätt riktning mot att klara certifieringen. Respondenten uppmärksammar däremot att SGBC kan inte vara för konsulterande i arbetet med CityLab, för att förbli oberoende i granskningsarbetet.

Respondent A säger sedan att när man fått certifieringen och den kvalitetsstämpeln för att ha jobbat med hållbar stadsutveckling under planeringsprocessen, finns det ingen "giltighetstid" för certifieringen.

Respondent B

Respondent B beskriver att processen med CityLab började när respondenten blev kontaktad av Skanska, där respondenten föreslog att CityLab kunde användas i arbetet med Gottorp. Ursprungligen skulle CityLab användas endast som inspiration, utan att certifiera Gottorp, där verktyget hjälpte till att stämma av hållbarhetsarbetet mot en helhet. Parallellt med det, tog kommunen fram ett planprogram för Gottorp där grönytor skulle bevaras för natur och rekreation och service skulle skapas. Motiveringen till att sedan certifiera Gottorp var för att projektet hade goda förutsättningar i förhållande till indikatorerna efter avstämning från manualen. Detta på grund av det ekostråket som kommer från Malmö stad och går ner mot

Gottorp, samt den planerade utvecklingen av ett stadsdelscentrum i Gottorp, vilket gjorde det avsevärt lättare att bemöta kraven.

Respondenten uppmärksammar däremot att Skanska jobbade med CityLab 3.0-versionen, vilket i respondentens tycke, var enklare att uppfylla, men där CityLab 4.0 hade varit bättre med hänsyn till tidigare start av hållbarhetsarbetet i planskedet. Den senare starten av CityLab-arbetet ledde till att Skanska fick samla ihop det företaget hade redan gjort i deras hållbarhetsplan, sedan göra eventuella kompletteringar med hänsyn till CityLab.

Respondenten beskriver att vid arbetet i CityLab fanns det åtgärder som inte gick att ändra eller styra, exempelvis beräkning av grönytefaktor, och vissa faktorer som dokumenteras mer, där Skanska kunde påverka och styra mer.

Andra faktorer som var betydelsefulla för certifieringsarbetet var ett stort engagemang från projektutvecklarna, en hög lägstanivå kring hållbarhet och kompetens inom företaget som kunde stötta med olika frågor. I arbetet med andra aktörer, där man hade kontinuerliga möten och kontinuerlig dialog, uppstod det målkonflikter som i många fall löstes på vägen genom kompromisser, men där vissa åtgärder kunde inte lösas. När CityLab jämförs mot den vanliga planeringsprocessen, nämner respondenten att man har ett större underlag att arbeta med, där fler utredningar görs och fler aktörer involveras. Respondenten betonar att CityLab är ett sätt att konkretisera kommunens styrdokument där man för samman alla möjliga krav.

Respondent C

Sundbyholm och Lövgård, som respondent C har varit med och utvecklat sen hon började på Strategisk Arkitektur, utvecklas enligt den nya CityLab 4.0-manualen. CityLabs-processen med Lövgård har gått från att vara ganska intern till ett större projekt där många fler aktörer deltar. Respondent C beskriver att de befinner sig i en fas där det finns ”utan en CityLab-samordnare, med oklarheter från ägarhåll”, där de har precis blivit klara med den andra precertifieringen och ligger i ett skede innan detaljplan.

Respondent C berättar att CityLab är ett intressant sätt att fånga helheten, där det är mycket man ska undersöka, mycket man ska få med sig, och framför allt att göra rätt saker så tidigt som möjligt. Respondenten påpekar däremot att CityLab 4.0 är en svår och omfattande process, där Strategisk Arkitektur jobbade först utifrån CityLab 3.0, där 4.0-versionen har sedan adopterats vid arbetet med Sundbyholm och Lövgård. Det har även varit svårt att få hjälp eller vägledning med SGBC och kommunen. Kritiken som riktas mot SGBC i detta fall gäller redovisningen av bedömningskriterier. Kritiken som sedan riktas mot kommunen är

deras involvering, där man önskar större medverkan i utvecklingsprocessen, utöver det kommunala arbetet. Deltagande vid workshops för att hitta samband vid arbete över området, men även för att på ett smart sätt länka området med övriga Sundbyholm. På så sätt löser man kommunikationen, som hjälper med planen över området, men även mycket underlagsarbete gjort åt kommunen.

I själva arbetet med CityLab i Sundbyholm och Lövgård, har man integrerat en konsultgrupp med diverse kompetenser i ett tidigt skede, som lett till bra samverkan, där gemensamma workshops har möjliggjort kunskapsdelning och feedback för att lösa målkonflikter, hitta synergier och nya idéer. Dessa synergier och målkonflikter kontinuerligt bidrar till att uppfylla och lösa bedömningskriterierna. Respondenten säger att de även bearbetat scenarion för att få fram konkreta förslag, där man utreder och hittar de bästa förutsättningar för vad som tas med. Respondent C har upplevt arbetet som ”en väldigt lyckad process”, men trots detta har det varit svårt att fylla in åtgärder och svara på ett sätt som CityLab-granskare ville.

Respondent C beskriver att CityLab-manualen är väldigt inriktad på att ta vara på det lokala engagemanget, den lokala involveringen, men även lokala byggnadstraditioner. En stor fördel är att kunna utreda en sak tidigt i planprocessen för att ha något att utgå ifrån och för att skapa sig själv förutsättningar., där styrkan med just CityLab är att man har en ”mall” att utgå ifrån. På så sätt, jobbar man aktivt över bedömningskriterierna och ser till att inget glöms, och finns med genom hela processen.

Respondent C konstaterar däremot att CityLab som manual är mer lämpad i storstadskontext än i småstäder, trots att manualen tar hänsyn till projektets lokala förutsättningar. Detta grundar sig i att vissa av bedömningskriterierna är svåra att motivera, där problemen helt enkelt inte existerar i småstäder på samma sätt som det gör i storstäderna. Detta får respondenten att fråga sig själv om det är rätt att certifiera enligt CityLab men även tänka på ifall man hade kunnat skapa en version av CityLab som behandlar småstadskontexten. Senare tar respondenten upp en situation där det fanns bedömningskriterier som var svåra att motivera eller applicera i projektet, där SGBC hade inte varit ”lyhörda” kring. Vid vidare diskussion konstaterar respondenten där emot att personen förstår att manualen skall kunna användas i alla typ av projekt, där manualen är inte till för enstaka projekt.

4.1.2 Processtyrning inom CityLab

Respondent A

Respondent A nämner hur det finns indikatorer som tar upp processtyrningen, bland annat samverkan och delaktighet, där de som bor och arbetar på platsen där stadsutveckling ska ske på, är det viktigt att ta upp vad de känner är viktigt att bevara samt utveckla. Respondent A konstaterar att man kan se skillnad i olika projekt på hur samverkan har varit till samt hur projekten har tagit vara på medborgarnas delaktighet.

Respondent B

När respondent B talar om processen av att involvera och engagera medborgarna i projektet, beskriver respondenten bland annat tillvägagångssättet på hur man aktivt bemöter medborgarna. Detta genom att man med transparens och tydlighet talar om för medborgaren i vilken mån de kan påverka projektets utformning. Genom workshops, med fokus på barnens delaktighet, tog Skanska reda på vilka behov det fanns och vilka önskemål som fanns. Genom involveringen kunde Skanska sedan ”koka ner det” till något som är hanterbart.

Respondent C

Respondent C berättar att involveringen av medborgare innebär att man ger förutsättningar för att påverka och att man frågar tidigt samt i rätt fas. Detta genom att samla in åsikter och idéer för att finna tydliga behov för projektet som inte behöver vara direkta lösningar.

Involveringen sker på ett sätt där man verkligen involverar folket, återkommer med förslag och lösningar, för att skapa sig själv förutsättningar, men även säkerställa en ordentlig process. En process där man frågar medborgarna vad som krävs, utan någon tanke är enligt respondenten inte ett sätt att involvera medborgare. Respondent C berättar om att arbetet hade ett fokus riktat mot att nå barn och att nå folk genom barn, utan att det leder till dialogtrötthet, då kommunen arbetat tätt med medborgarnas delaktighet. På så sätt, när barn involveras, där de kan påverka sin egen miljö, gör man enligt respondenten ”något bra genom att involvera de svagaste och minsta i samhället, vilket oftast blir väldigt bra för alla”.

4.1.3 Utmaningar med CityLab

Respondent A

SGBC lyfter upp problematiken av att CityLab är ett verktyg, där administration, omfattningen av CityLab, samt de långa ledtiderna är en av de många utmaningarna. Det är ett system som inte använts lika mycket som exempelvis Miljöbyggnad, där samordnarna inte har särskilt mycket erfarenhet av att granska CityLab-projekt. Det finns mycket som är oprövat och på grund av att stadsutvecklingsprojekten är olika, har projekten oftast många frågor gällande redovisning och granskning.

CityLab har en strikt policy där alla bedömningskriterier är obligatoriska, vilket i sig är en stor utmaning, där det inte är många projekt som blir certifierade. Där emot påpekar respondenten att på så sätt undviker man greenwashing genom att man ”kriterieshoppa” och struntar i hållbarhetsaspekter, om ett betygssystem likt BREEAM-C samt LEED-ND hade använts. I och med att det är en låg volym av certifierade CityLab-projekt, har detta lett till en långsam kunskapsuppbyggnad.

En annan utmaning för CityLab är att sälja in CityLab till kommuner, där den ekonomiska vinningen är oklar, där det krävs av kommuner att ha ett väldigt långsiktigt tänk vid arbete med CityLab. Respondenten tar även upp ett exempel där kommunpolitiken påverkade arbetet med CityLab. Den politiska nämnden i kommunen var till en början positiva mot CityLab, sedan sker det ett politiskt skifte i kommunen där man ändrar ställningen och tycker CityLab-projektet är ett ”slöseri”. Det är speciellt utmanande att utföra projekt av denna natur, där projekten pågår under många år och kan påverkas av politiken i kommunen.

Respondent B

Respondent B påpekar att en av de stora utmaningarna med CityLab är att det kräver en hel del administration, där omfattningen av arbetet är en belastning, samt de långa ledtiderna som kommer vid arbete med CityLab, vilket kan hänvisas till bland annat omfattningen av arbetet, men även lågkonjunkturen. Respondenten påpekar även att frågan ”ifall det är värt att arbeta med CityLab?” återkommer just på grund av utmaningarna som respondenten tidigare nämnt.

Respondent C

Respondent C hävdar att arbetet med CityLab 4.0 har varit "otroligt omfattande" och varit svårt att få hjälp och vägledning från både kommunen och SGBC. Respondenten har föreslagit för kommunen delta mer i processen, där respondenten känner att mer involvering från kommunens sida hade "varit ett absolut måste". Respondenten säger att "det är så mycket tänkt och så mycket arbete nerlagt", där respondenten är rädd för att arbetet som lagts ner i redovisningarna kommer att "vattnas ur" i en slags förenkling, där risken är att man sedan gjort arbete som ingen kommer att läsa. Respondenten förstår där emot att kommunen inte involveras i den mån Strategisk Arkitektur vill, på grund av att de ligger i en fas innan detaljplan, där kommunen inte involverar sig särskilt mycket i arbetet. En annan utmaning har varit att svara på de mål och åtgärder på ett sätt som CityLab-granskarna vill, där det har varit en "kamp" enligt respondenten. På grund av den omfattande administrationen, har det varit svårt att beräkna budgeten enligt respondenten, vilket har krävt att man äskat mer pengar från beställarna för att hålla ihop hållbarhetsprogrammet.

4.1.4 Fördelar med CityLab

Respondent A

Respondent A beskriver att CityLab-processen är fördelaktig för de mindre kommuner som använder manualen som stöd och följer den, där det finns en stor möjlighet om man funderar, som en mindre kommun över hur man skall arbeta hållbart. Respondent A menar på att indikatorer och platsen genomsyrar arbetet med CityLab, där Agenda 2030 och EU-taxonomin ligger till grund för hur man utformat manualen. Respondent A säger även att man lär sig otroligt mycket av att arbeta med CityLab som bidrar till kunskapshöjning, vilket hjälper vid framtida stadsutvecklingsprojekt.

Respondent B

Respondent B beskriver fördelen med CityLab är att det är en tydlig process där man jobbar tydligt med förankringen, för att se till att ”alla är med på banan”. För Skanska, blev det tydligare vad man arbetade med samt att man har på så sätt gjort mer för Gottorp, vilket har lett till högre ambition i flera fall. Respondenten beskriver att arbetet på så sätt blir en kvalitetsstämpel för projektet.

Respondent C

Respondent C beskriver att de fördelar med projektet i Sundbyholm och Lövgård, vid arbete med CityLab, är att det är många frågor man uppmärksammat tidigare, där man vid en normal process inte hade tittat på det så pass tidigt. Genom att ha arbetat aktivt med utredningarna har det gett upphov till att ta fram en strukturplan, där mallen på så sätt hjälper att faktiskt täcka in det som krävs för ett lyckat CityLab-projekt. Respondenten säger, i koppling till tidigare diskussion att ”på det sättet, är det bra att CityLab är så omfattande”. Respondenten tror också att det finns ett marknadsmässigt värde i att vara hållbar på riktigt.

4.1.5 CityLabs potential och framtid

Respondent A

När jämförelsen gjordes mellan det systemet CityLab använder för att certifiera stadsdelar och BREEAM-C och LEED-ND, besvarade respondenten frågan genom att både systemen har sina för- och nackdelar, där det inte fanns några tydliga svar. Respondenten förstår att det är väldigt utmanande att ha alla indikatorer och bedömningskriterier obligatoriska, men som tidigare nämnt, motarbetar detta system den greenwashing som kan uppstå.

Vid diskussion om uppföljning, säger respondenten att det finns en koppling mellan CityLab 4.0 och CityLab 1.0, där CityLab 1.0 behandlar hållbarhetsprestandan av en befintlig stadsdel, men där de är separerade ifrån varandra. Det som gör det svårt är de långa ledtiderna, där bara processen över CityLab 4.0 är utmanande. Respondenten påpekar det hade varit väldigt svårt om certifieringen hade haft en "giltighetstid",

Vid en fråga om hur CityLab skall utvecklas i framtiden för att certifiera exempelvis hela städer och byar än bara stadsdelar, påpekar respondenten att CityLab har snarare efterfrågats av mindre områden. Respondenten menar att det redan är så pass utmanande, och stadsutvecklingsprojekten som använder CityLab är av så pass stor skala, där mindre byar eller några kvarter har undrat om CityLab är lämpat för dessa områden. För detta, säger respondenten att det kräver en mer flexibel certifieringsmodell för att kunna titta på de bitarna än CityLab, där man kan skräddarsy i sin manual efter vilket projekttyp man har. Systemet som BREEAM-C och LEED-ND använder är på så vis enklare att implementera i de exempelområdena menar respondent A, då inte alla projekt har förutsättningar för att kunna arbeta med CityLab.

Respondent B

När respondenten frågades om vilka lärdomar Skanska hade fått från Gottorpsprojektet var vikten av tydlig process och förankring, där hon uppmärksammar att det är viktigt att låta projektet ta sin tid.

Vid frågan om projektet hade varit bättre om CityLab 4.0 användes, i stället för CityLab 3.0, svarar respondenten att kraven svårare att uppnå, mer omfattande process och administration. Respondenten är där med inte säker om man hade klarat CityLab 4.0. Dock säger respondenten att det är en stor fördel att med CityLab 4.0 arbetar man tidigt i planprocessen.

Vid diskussion om uppföljning nämner respondenten att ”man är förvånad” över att det inte finns krav för att verifiera hur det blivit senare, till vilket respondenten säger att det är bra att de kraven inte finns. Respondenten tycker där emot att det är bra om man visar hur man fortsätter att jobba med området för att säkerställa en god uppföljning.

När respondenten frågades om CityLab räcker för att säkerställa hållbar stadsutveckling, svarar respondenten med att det helt enkelt krävs mer och lyfter upp att Gottorp kommer att byggas på väldigt god åkermark, där hon frågar sig själv ”om man ska bygga där överhuvudtaget”. I respondentens tycke, krävs det en helt annan styrning av den fysiska planeringen i Sverige om man ska uppnå en hållbarhet vad det gäller den byggda miljön.

Respondent C

Vid diskussion om uppföljning av CityLab-arbete svarar respondenten med att det är en beställarfråga, som Strategisk Arkitektur kan vara med och påverka, men där de är helt enkelt är för långt ifrån att besvara det. Däremot poängterar respondenten att det är bra att jobba och fundera på dessa typ av frågor. Respondenten problematiserar hur ett projekt som utvecklas under 30 år kan vara hållbart och resilient, där efter diskussion, säger respondenten att man ska kunna justera vissa åtgärder, då målet är att vara ”så hållbar som möjligt och inte att följa kraven”.

Vid diskussion om CityLabs potential, svarar respondenten att personen inte vet om själva CityLab är tillräckligt vid hållbara stadsutvecklingsprojekt och tänker även på om arbetet följs upp tillräckligt. Respondenten påpekar att det finns CityLab 1.0 som behandlar drift- och förvaltning, där respondenten tar upp ett exempel från ett projekt i Norra Djurgårdsstaden. Projektet granskades utifrån hållbarhetsprestandan, men hade viten för att man helt enkelt inte uppfyllde målen. Med det exemplet, menar respondenten att det krävs en ”piska- och morotmetod” där man ser till att uppföljningen säkerställs. Respondenten säger dock att för att detta ska ske, krävs det en organisation tillsatt för denna typ av uppgift, men att det behövs, för att undvika greenwashing.

4.1.6 Småstadsperspektiv på hållbar stadsutveckling

Respondent D beskriver hur Åstorps kommun varierar beroende på den kompetens som finns inom organisationen. Åstorps kommun saknar en strategisk enhet som arbetar endast med hållbarhetsfrågor och i detta fall hållbar stadsutveckling. Hållbarhetsarbetet fördelas i organisationen till olika funktioner som delvis arbetar med frågorna. Respondent D menar att detta arbetssätt är mycket sårbar vid personalomsättning.

Respondent D påpekar att som ett mindre samhälle, gränsar man mot flera mindre kommuner, som tillsammans kan utgöra en större del av landskapet och kan vara större än medelstora eller stora kommuner. Bedömningen som Respondent D gör däremot är att hållbarhetsarbetet halkar efter i mindre kommuner eller avgränsad till de momentana kunskaper, resurser och kompetens som finns inom organisationen

4.2 Resultat från dokumentstudien

I denna dokumentstudie, kommer att behandla dokumentet Eskilstunas kommun ”Metod för hållbar stadsutveckling” och Malmös översiktsplan, antaget av kommunfullmäktige 2023 (Malmö stad, 2023), samt Miljöprogram för Malmö Stad 2021–2030, antaget av kommunfullmäktige 29 april 2021 (Malmö stad, 2021).

4.2.1 Eskilstuna kommun

I denna dokumentstudie redovisas inte alla 17 målområden i detalj. I stället har en sammanfattning och kategorisering gjorts, med fokus på metodens struktur och koppling till Eskilstunas mål för hållbar stadsutveckling. Urvalet av dokument har begränsats till ”Metod för hållbar stadsutveckling”, eftersom det sammanfattar kommunens mål, indikatorer, ansvarsfördelning och processtyrning. Dokumentet hänvisar till relevanta styrdokument för varje delmål och gör det möjligt att analysera metodens struktur och tillämpning samtliga utifrån relevanta styrdokument.

4.2.1.1 Hållbar stadsutveckling

I uppstarten av alla stadsutvecklingsprojekt används dokumentet ”Metod för hållbar stadsutveckling” för att alla frågor gällande social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet tas med (Eskilstuna kommun, 2023).

Genom att man tidigt i processen tar itu med frågorna gynnar man slutresultatet och effektiviteten i processen. Metoden som används av Eskilstuna kommun bygger på 17 målområden med kompletterande mål som säkerställer att projektens önskade effekter uppnås. Varje målområde innehåller beskrivning, delmål, indikatorer, dess relevanta styrdokument samt vilka som är berörda.

Under metodarbetet, arbetade Eskilstuna med pilotprojektet Lagersdal, där målet var att dra nytta av metoden, där metoden ska sedan fungera som ett stöd för att utveckla byggnader utan negativ klimat- och miljöpåverkan, bygga bostäder till rimliga priser och förtäta staden där människor har tillgång till service, grönytor, kultur och rekreation. Som ytterligare stöd, tog kommunen fram ett verktyg för hållbar stadsutveckling tillsammans med SGBC, CityLab, för att utveckla metoder och arbetssätt för hållbar stadsutveckling. Arbetet byggde på ett intresse att skapa stadsdelar med goda förutsättningar för hälsa och välbefinnande, sociala värden, delaktighet och inflytande, trygg livsmiljö och ett attraktivt stadsliv.

Den 14 december 2017, fastslog kommunfullmäktige visionen för Eskilstuna 2030.

Målsättningarna för visionen Eskilstuna har sammanfattats genom att ha sin grund i Agenda 2030 och de styrdokument som uppfyller Eskilstunas målbilder för 2030, utifrån de tre hållbarhetsperspektiven: En hållbar livsstil – miljömässig hållbarhet, Ett gott liv – social hållbarhet och Ett aktivt arbetsliv och modigt näringsliv – ekonomisk hållbarhet, där Eskilstunas strategiska mål innefattar attraktiv stad och landsbygd, höjd utbildningsnivå, ekologisk uthållighet och social uthållighet.

För att bidra till att uppfylla visionen för Eskilstuna har översiktsplanen en tydlig inriktning för de fysiska förutsättningarna, där det största fokuset riktas mot förtätning, där utbyggnaden sker inifrån och ut. Trafik- och bebyggelsestrukturen ska anpassas till ett mer resurseffektivt och uthålligt samhälle. För att bidra till ökningen av integration krävs nya idéer om blandning av bebyggelse typer, upplåtelseformer och skapandet av mötesplatser. Förtätning bidrar till service samt möjligheter för kollektivtrafik och bostäder stärks. Detta leder till en utveckling av en mer levande stad samt ökad trygghet. Planeringen av bebyggelse måste ske utifrån människans behov, där i en hållbar stad, värnar man om det attraktiva stadsrummet, samt närhet till skola, arbete, service och naturen. Parallellt med det fysiska arbetet, skall de icke-fysiska förutsättningarna utvecklas som samverkan och dialog samt bidrag till regelverk och resurser som driver positiv utveckling.

Metoden är ett verktyg med syfte att i tidigt skede säkerställa bred involvering, att projektet hanterar de målområden som krävs för hållbar stadsutveckling, att skapa samverkan och synergier, tydliggöra vilka resurser som krävs för att driva projektet, till det specifika projektområdet. (likna det vid CityLab arbetet) Eskilstuna kommun och kommunbolag, tillsammans med näringsliv, föreningsliv och medborgare spelar en viktig roll i arbetet för en hållbar utveckling. Genom att uppfylla dokumentets specifika mål, ger man upphov till effekter som gynnar regionen, landet och globalt, vilket är följande:

- *Ge förutsättningar för människans hälsa, tillgång till grönytor och rekreation samt ges demokratiska rättigheter.*
- *Minska sociala klyftor genom ökad social hållbarhet*
- *Att boende och verksamma ges lika villkor för att vara delaktiga kring eget vistelseområde.*
- *Att stadsdelar och det offentliga utrymmet utformas på ett sätt där trygghet och välkomnande miljö upplevs oavsett tid på dygnet.*

- *Stadsutvecklingen skapar förutsättningar för god livskvalitet, trygghet och social sammanhållning.*
- *Bygga en hållbar stad för att bidra till ett attraktivt stadsliv som ger upphov till ökad dragningskraft.*
- *Att bidra till resurshållning, effektiv användning av resurser, samt användning av förnybara energi- och materialresurser*
- *Att stadsutvecklingen inte medför negativ klimatpåverkan och bidrar till nationella mål.*
- *Att stadsutvecklingen främjar biologisk mångfald och natur- och kulturmiljö, så att människors aktiviteter medför ett så litet ekologisk påverkan som möjligt.*
- *Att uppnå resiliens och flexibilitet för att byggnader och miljön kan stå emot klimatförändringar och kan anpassas för framtida behov*

Dokumentet och dess arbetssätt skall användas i samband med större stadsutvecklingsprojekt, där mål och indikatorer är anpassade till nybyggnadsprojekt men ger stöd vid utveckling av befintliga stadsdelar. Beslutet om att använda metoden tas i tidigt skede av beställaren, där miljö- och samhällsbyggnadsdirektör ansvarar att dokumentet kan tillämpas och revideras över tid.

Om metoden används, ska projektledningen initiera projektet genom att samla samtliga intressenter för att granska dokumentet. De 17 målområden säkerställer att projektet bidrar till att önskade effekter uppnås, där projektorganisationen granskar och justerar utifrån projektplatsens specifika förutsättningar. När prioritering sker ska social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet beaktas (Eskilstuna kommun, 2023).

4.2.1.2 Processtyrning

Samverkan

För att skapa en attraktiv och hållbar stadsdel med förbättrade hållbarhetsvärden och innovativa lösningar, krävs ett nära samarbete och målmedvetenhet för att uppnå önskade effekter (Eskilstuna kommun, 2023). En engagerad styrgrupp med en ansvarsfull projektorganisation tillsammans med en engagerad förvaltningsorganisation ger förutsättningar för ett långsiktigt resultat. En samverkan där lösningsfokus och dialog sitter i fokus. I dokumentet beskrivs ansvarsfördelning för varje roll inom berörda grupper. Samtliga berörda aktörer har ett stort ansvar för att samverka på ett sätt för att effektivt nå uppsatta mål. För detta krävs regelbundna möten, kommunicerande, uppmuntran, innovation, nyfikenhet

och kunskapsdelning för att utveckla bra lösningar. Det är projektorganisationens ansvar att i tidigt skede se till att förutsättningar för samverkan finns, och att det används av projektberörda.

Delaktighet

Boende och verksamma ska uppmuntras att bidra till utveckling av området genom att lämna tankar, önskemål och delge sin kunskap om områdets förutsättningar och förbättringspotential, vilket ska ske i tidigt skede med ett jämställdhetsperspektiv (Eskilstuna kommun, 2023).

Kommunen skall se till att arbeta uppsökande för att fånga upp engagemang och deltagande på de frågor som är möjliga att påverka, likaså skall det vara tydligt vad som inte går att påverka. All form av kommunikation ska formas efter målgruppen och vara enkel att förstå med jämställdhet i åtanke. Delaktighet kan också skapas genom aktiviteter, på initiativ av boende, med stöd av projektorganisationen, där projektorganisationen ska arbeta nära projektområdet och vara tillgänglig för intressenter (Eskilstuna kommun, 2023).

Synergier och målkonflikter

I tidigt stadiet av projektet är det bra att identifiera potentiella målkonflikter och synergier (Eskilstuna kommun, 2023). Det kan handla om konflikter mellan projektets mål och lokala, regionala, nationella eller internationella mål som ger anledningen till att projektmålen inte kan uppnås, samt synergieffekter mellan dessa.

Handlings- och uppföljningsplan

De specifika målen kan lösas på olika sätt och det är upp till respektive aktör att hitta kreativa och innovativa vägar för att uppnå önskade resultat (Eskilstuna kommun, 2023). Det krävs att markägare, byggherre och förvaltning har ansvar för att ta fram tydliga handlingsplaner på hur man ska nå uppsatta mål samt följas upp. Projektledningen ansvarar för att driva projektet mot uppsatta mål och skall vid projektets slut sammanfatta arbetet i en slutrapport och redovisa deltagande aktörernas bidrag samt erfarenhetsåterföringen (Eskilstuna kommun, 2023).

Sammanfattningsvis visar dokumentet att processtyrning är en central del av metoden, då det säkerställer att målområdena blir genomförbara och följs upp enligt dokumentets riktlinjer (Eskilstuna kommun, 2023).

4.2.2 Malmö stad

I denna dokumentstudie har urvalet av dokument begränsats till översiktsplanen och miljöprogrammet, eftersom de tillsammans ger en representativ bild av Malmö stads arbete med hållbar stadsutveckling. Översiktsplanen ger den långsiktiga riktningen för Malmös hållbara och fysiska utveckling, medan miljöprogrammet förtydligar mål, indikatorer och processtyrningen. Detta möjliggör analys av dokumentens struktur och praktisk tillämpning, på samma sätt som i dokumentstudien som behandlade Eskilstuna. I denna dokumentstudie redovisas inte alla 12 målområden i detalj ifrån miljöprogrammet. På samma sätt, redovisas inte alla strategier med delmål från översiktsplanen. I stället har en sammanfattning och kategorisering gjorts, med fokus på metodens struktur och koppling till Malmös mål för hållbar stadsutveckling.

4.2.2.1 Översiktsplanen

Hållbar stadsutveckling enligt översiktsplanen

Malmös översiktsplan är ett styrdokument som omfattar hela Malmö stad och dess långsiktiga inriktning för hur mark- och vattenområden ska användas samt utvecklingen av den bebyggda miljön, där den sociala, miljömässiga och ekonomiska hållbarheten genomsyrar inriktningen (Malmö stad, 2023). Den ger stöd och inspiration till privata aktörer så att Malmö utvecklas hållbart på lång sikt. Genom översiktsplanen skapas förutsättningar för att utvecklingen sker på ett klimatsmart sätt och blir till en tillgänglig och grön stad, som främjar demokrati och möten mellan människor. Översiktsplanen ska skapa förutsättningar för att Malmö ska växa hållbart genom att stödja, underlätta och prioritera i den efterföljande planeringen.

Malmös läge i Öresundsregionen ger goda förutsättningar för en god utveckling, men där utmaningen för att växa hållbart kräver ett stort engagemang och fokus. Med ökande befolkning, finns det större behov av att ge möjligheter till arbete, service och kultur som bidrar till en trygg och hälsosam miljö, där klimat- och miljöfrågor måste hanteras akut, med ett långsiktigt perspektiv.

Inriktningar och strategier

Det finns tre prioriterade inriktningar som utgör övergripande målsättningar för utvecklingen av Malmö som en hållbar stad

- *Malmö som regional motor för grön tillväxt och sysselsättning*
- *Staden som kulturell och demokratisk livsmiljö*
- *En nära, tät, grön och funktionsblandad stad*

Översiktsplanens strategier konkretiserar vad, inom olika områden, Malmö stad och aktörer i kommunen behöver göra för att staden utvecklas med hållbarhet i tanke, vilket hjälper realisera de prioriterade inriktningarna.

Hur staden planeras och byggs är avgörande för framtida generationers möjligheter till god livsmiljö, där utmaningen framöver för Malmö stad är att minska klimatpåverkan och förbättra miljön både i lokal och global kontext, trots att Malmö har höga miljöambitioner och jobbar proaktivt med miljöfrågor. Staden måste också bli resilient och rustas för ett förändrat klimat samt vara robusta och motståndskraftiga.

Översiktsplanens genomförande

Översiktsplanens prioriterade inriktningar, strategier och riktlinjer ger vägledning för om hur mark, vattenområden och den byggda miljön ska utvecklas hållbart och handlingsberedskap för framtida förändring samt en gemensam riktning för privata och offentliga aktörer som arbetar med planering i Malmö.

För att nå framgång, krävs det en nära samverkan mellan alla berörda parter. Olika perspektiv måste vägas samman för att nå en hållbar utveckling. Det kräver lösningar och behovet av samordning, kollektiva lösningar och nytänkande, där den långsiktiga nyttan och ett helhetsperspektiv dominerar planeringen, med människors hälsa som främsta fokus.

Intressekonflikter och motstånd kan uppstå, där vissa anspråk inte kan tillgodoses. När intressen är motstridiga, krävs kompromisser, där av krävs nytänkande för att tillgodose ett ökande behov på alla fronter. I översiktsplanen görs en mängd prioriteringar, men där dessa prioriteringar måste göras i efterföljande planeringsled utifrån lokala eller aktuella projektförutsättningar. I dessa fall anger översiktsplanen en riktning för de övergripande målsättningarna, där utgångspunkten är att stadsutvecklingen bidrar till det lokala sammanhanget och Malmö stad. Den lokala kunskapen för platsens förutsättningar redovisas

genom tidig användarinvolvering, där befintliga kvaliteter förstärks och tillägg kompletterar områdets behov.

Ibland, finns det konflikter mellan översiktsplanen och de befintliga planeringsverktyg som har lett till bebyggelsestrukturer samt användning av mark- och vattenområden som inte är hållbar, varken socialt eller miljömässigt. För att översiktsplanen ska fungera, behöver de vanliga metoderna ifrågasättas, rådande normer, regelverk, lagstiftning och standard omprövas, där nya metoder och samarbetsformer behöver utvecklas inom stadsbyggnadsprocessen. Även översiktsplanen behöver följas upp för att bättre bidra till den hållbara utvecklingen.

Offentliga och privata investeringar ger förutsättningar för ökad positiv effekt för stadens värden såsom attraktivitet och dess livsmiljöer samt sociala utveckling. Utgångspunkten är att investeringar styrs dit de gör mest nytta och samtidigt bidra till att genomföra översiktsplanens prioriterade inriktningar och uppfylla de övergripande målen.

En förutsättning för att översiktsplanen ska kunna genomföras är en väl fungerande organisation och finansiella strukturer som verkar mot samma mål, och bidrar till effektiv mark- och lokalutnyttjande. På så sätt uppnås långsiktigt hållbara lösningar.

Översiktsplanen gällande Bunkeflostrand och Gottorp

Bunkeflostrand ska fortsätta att utvecklas som bostadsort med utvecklad service, bland annat med en centrumetablering i Gottorp, och hållbara transportmöjligheter. Den utbyggnaden och förtätning som föreslås i Bunkeflostrand utgör en naturlig förstärkning av tätorten och bidrar till att skapa underlag för lokal service och kollektiv trafik, där det råder brist och begränsar möjligheten att bo i Bunkeflostrand under livets alla skeden. Samtidigt skall ny bebyggelse samspela med ekologiska och sociala värden och sammanlänkas med den befintliga. De ändringar som påverkat området återskapas, i detta fall Gottorps allé. Området behöver på sikt byggas resilient och skyddas från stigande havsnivåer samtidigt som naturreservatet erbjuder höga naturvärden och rekreationsmöjligheter, vilket är viktiga att beakta.

4.2.2.2 Miljöprogrammet

Om miljöprogrammets genomförande

Malmös miljöprogram är ett strategiskt dokument som anger riktningen för Malmö stads långsiktiga arbete med miljöfrågor och styrande för stadens nämnder och bolag, där miljöprogrammet är Malmös lokala agenda för genomförandet och konkretiseras av andra styrdokument. (Malmö stad, 2021).

Malmö ska fortsätta att vara en föregångare inom miljö- och klimatområdet, där stadens organisation har ett gemensamt ansvar för att målen i miljöprogrammet uppnås, och utifrån sina uppdrag och förutsättningar skall varje nämnd integrera programmets innehåll i respektive verksamhet. Staden har direkt rådighet att minska miljöpåverkan från egna verksamhet, men indirekt kan staden skapa förutsättningar för Malmöbor och andra aktörer att minska sin miljöpåverkan.

Processtyrning

Partnerskap och samverkan ska vara en framgångsfaktor i arbetet med stadens miljöprogram, genom innovativa arbetssätt och lösningar på gemensamma utmaningar där kunskapsdelning, expertis, teknik och resurser är nyckelfaktorer för att uppnå målen. Om detta utförs korrekt, leder omställningen till ökad social hållbarhet. Malmöborna har stor påverkan på miljön och klimatet, där staden skall skapa förutsättningar för Malmöborna att delta och göra skillnad, där deras engagemang är en nödvändighet för att nå lokala och globala målen, särskilt barns och ungas. Detta ger upphov till en långsiktig hållbar utveckling. Eftersom miljö- och klimatarbetet ingår i grunduppdraget skall varje nämnd rapportera och följa upp miljömålen med hjälp av indikatorer som är kopplade till varje miljömål till kommunen. Miljönämnden ansvarar för att sammanställa en miljöredovisning som ligger till grund för den miljömässiga aspekten av stadens hållbarhetsrapportering.

5. Analys & diskussion

I detta kapitel sammanställs litteraturstudien och resultatet från intervjustudien respektive dokumentstudien som analyseras, diskuteras och jämförs för att hitta samband, med syfte att besvara studiens frågeställningar.

5.1 Den hållbara stadsutvecklingen i småstäder och processen vid implementering av certifieringar i svenska småstäder

Resultaten från intervjuerna visar att certifieringar som CityLab ses som ett viktigt verktyg i arbetet med hållbar stadsutveckling i småstäder. Respondenterna A, B och C beskriver att certifieringen ger en struktur, en sorters ”mall”, vilket underlättar arbetet med social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet. Enligt SGBC, som får medhåll av respondenterna B och C, är verktyget inriktat på att ta vara på lokala förutsättningar, där platsen genomsyrar arbetet med CityLab. Respondenterna A, B och C påpekade även att certifieringen kan ses som en kvalitetsstämpel för det arbete som görs i projekten, där man tar hand om alla möjliga frågor och behov i en tidig fas av planeringsprocessen. Certifieringen ansågs av A, B och C som omfattande, både vad det gäller krav och administration. Respondent D beskriver hur hans kommun saknar en strategisk enhet, där kommunen har en begränsad intern kapacitet för att arbeta med hållbarhetsfrågor och fördelas till olika funktioner.

Dokumentstudien visar att både Eskilstuna kommun och Malmö stad har välutvecklade styrdokument, där mål, indikatorer, strategier och processtyrning är centrala för arbetet med hållbar stadsutveckling. Båda kommunerna betonar att man i tidigt skede av processen skall arbeta proaktivt med hållbarhetsmålen, involveringen av medborgare samt skapa god samverkan och synergier, vilket leder till att långsiktiga mål uppnås och att önskade effekter uppfylls.

Teorin som behandlar hållbar stadsutveckling nämner hur småstäder möter andra förutsättningar än storstäder (Knox & Mayer, 2009; Friedman, 2018), vad det gäller målkonflikter, otillräckliga resurser och expertis samt politiskt stöd (Skill et al., 2023). Trots detta har alla kommuner samma lagstadgade skyldighet att uppfylla nationella och globala mål (Skill et al., 2023). Småstäder bör satsa på att kombinera de tre hållbarhetsperspektiven, genom hållbarhetsprogram och policys för att uppnå målen för hållbar stadsutveckling (Knox & Mayer, 2009; Regeringen, 2025; Regeringen, 2020). Vidare visar forskningen att certifieringssystemet CityLab applicerar nationella och internationella hållbarhetsmål utifrån

lokala förutsättningar och behov i arbetet med den hållbar stadsutvecklingen (SGBC, 2023). Tack vare CityLab och i enlighet med respondenternas observationer fick Norrtälje hjälp med att skapa strukturerade ramverk för stadsutvecklingsprojekt (Mandolin & Hultman, 2023; Respondent A, B och C). För en kommun som saknade erfarenhet av att driva stadsutvecklingsprojekt i denna omfattning kunde de tack vare CityLab höja ambitionsnivån, där systemet blev ett verktyg som nu ligger till grund vid hållbara stadsutvecklingsprojekt i Norrtälje. Det är viktigt att notera att CityLab-processen inte används i Norrtälje utifrån formella förhållanden på grund av ekonomiska skäl utan är snarare integrerad i kommunens hållbarhetsarbete.

Analysen visar att certifieringar som CityLab fungerar som ett ramverk för hållbar stadsutveckling som hjälper kommuner och aktörer att arbeta med de tre hållbarhetsmålen i småstäders hållbarhetsarbete. Respondenterna betonar att certifieringen fungerar som en kvalitetsstämpel, där man i tidigt skede arbetar med olika hållbarhetsfrågor. Dokumentstudien bekräftar detta, där Eskilstuna och Malmö visar att kommunerna använder tydliga beskrivningar för mål, indikatorer och processtyrning med tidig samverkan och involvering för att uppnå långsiktig hållbar stadsutveckling. Teorin påpekar däremot begränsningar i resurser, expertis och politiskt stöd i småstäder, samt att alla kommuner har lagstadgad skyldighet att uppfylla hållbarhetsmålen. Norrtälje-fallet visar däremot att det är fullt möjligt att använda systemet på ett smart och kreativt sätt trots begränsningar i resurser. För att CityLab ska bli fullt applicerbart i småstadskontext, måste projektet anpassas utifrån lokala förutsättningar och behov. Detta är viktigt då småstäder oftast står inför resursbrist, brist på politiskt stöd och politiska skiften som påverkar processen. Det är viktigt att notera att projekten som denna studie bygger på, i detta fall Bunkeflostrand samt Sundbyholm, ligger i kommuner med större resurser och expertis än vad många mindre kommuner har. Certifieringens omfattande krav och administration kan därmed anses vara svårare att tillämpa i mindre kommuner, vilket syns i Norrtälje-fallet.

Sammanfattningsvis visar analysen att CityLab har potential att stärka småstäders hållbarhetsarbete, men att lokal anpassning samt stöd av kommunen krävs för att certifieringen ska kunna lyckas i mindre kommuner. CityLab är även ett sätt att konkretisera kommunens styrdokument där man för samman alla krav.

5.2 Processtyrningen vid hållbara stadsutvecklingsprojekt i svenska småstäder

Processtyrningen framstår i resultatet som en avgörande faktor för att certifieringsarbetet ska lyckas, där respondent A bland annat belyser att man kan se skillnad på hur samverkan har varit till samt hur projekten har tagit vara på medborgarnas delaktighet. Ifrån intervjustudien, beskriver A, B och C att tydlig samverkan, dialogmöten och workshops, med fokus på barns delaktighet centrala till arbetet med CityLab.

Dokumentstudien bekräftar processtyrningens betydelse vid certifieringsarbete. Eskilstuna beskriver i sitt dokument att det krävs ett nära samarbete mellan aktörerna och en tydlig rollfördelning. Dialog och lösningsfokus ska genomsyra hållbarhetsarbetet och ge förutsättningar för att effektivt nå uppsatta mål och långsiktiga resultat. Kommunen ska även se till att fånga upp medborgarnas engagemang och deltagande på de frågor som är möjliga att påverka, och vara transparenta i de frågor som inte går att påverka. Malmö stad bekräftar Eskilstunas hållning, där staden betonar att i denna samverkan, krävs det att olika perspektiv vägs samman för att framhäva nytänkande och innovativa lösningar. Detta ger upphov till att kunna behandla intressekonflikter, sluta kompromisser och tillgodose ökande behov.

Teorin stödjer resultatet från intervju- och dokumentstudierna. En effektiv projektplanering styr det efterföljande arbetet, där vision konkretiseras i form av mål och åtgärder (SGBC, 2023). Processtyrningen säkerställer att rätt kompetens kommer in i rätt skede, och att hållbarhetsfrågorna hanteras metodiskt och strukturerat med hållbarhetsfrågorna genom hela stadsutvecklingsprocessen (SGBC, 2023). I Norrtälje-fallet påpekar respondenten att CityLab-processen kräver dock ett stort engagemang för att den ska kunna genomföras, både från kommunen och aktörerna i samverkansgruppen som kan vara komplicerat och tidskrävande (Mandolin & Hultman, 2023).

Analysen visar att väl fungerande processtyrning är avgörande för att, i detta fall CityLab, ska tillämpas och uppnå de målen som konkretiserats. Resultaten tyder på att tydlig samverkan och delaktighet stärker projektets kvalitet och långsiktighet. Dokumentstudien visar att ett nära samarbete mellan aktörer är väsentligt för att effektivt nå uppsatta mål och hantera intressekonflikter. Å andra sidan innebär det att processen riskerar bli allt för omfattande för småstäder med begränsade resurser att hantera. För småstäder gäller det därför att man hittar en balans mellan en god processtyrning och flexibilitet. Processtyrningen måste vara

tillräckligt omfattande och strukturerad, för att säkerställa kvalitet i stadsutvecklingsprojektet, men flexibel nog för småstäder att kunna realistiskt hantera arbetet.

5.3 Utmaningar vid implementering av certifieringar i svenska småstäder

Resultaten från intervjuerna visar att implementeringen av CityLab i småstäder kommer med en rad utmaningar. Respondenterna A, B och C beskrev processen som omfattande sett till administration, en process som har långa ledtider och är svår att uppfylla sett till krävande bedömningskriterier. Respondent A beskriver att i och med att CityLab är system som inte använts särskilt mycket, finns det mycket som är oprövat och många frågor som fås av projektutvecklare gällande redovisning och granskning. På grund av den låga volym av projekt, har detta lett till en långsam kunskapsbyggnad som i sin tur leder till sämre kunskapsdelning mellan CityLab-projekt. Respondent A nämner även att det politiska stödet som en utmaning där CityLab-projekt oftast pågår under många år, där politiska skiften kan påverka CityLab-processen. Respondent B nämnde även att lågkonjunkturen är faktor som leder till långa ledtider. Respondent C har nämnt i stället att det önskas mer involvering från kommunens och SGBC:s sida. Respondenten hänvisar till detta påstående genom att beskriva hur mycket arbete som lagts ner i stadsutveckling, där respondenten känner att det finns en risk att arbetet kommer sedan ”vattnas ur” i en förenkling eller helt enkelt inte läsas. På grund av den omfattande administration har det även varit svårt att effektivt beräkna budgeten, vilket krävt mer pengar från beställaren för att upprätthålla hållbarhetsprogrammet.

Dokumentstudien visar att liknande utmaningar har identifierats i båda dokumenten. Eskilstuna betonar vikten av att hantera målkonflikter och att skapa tydliga handlingsplaner, där samtliga aktörer måste vara engagerade och ansvarsfulla för att målen skall uppfyllas. Malmö stad beskriver att när intressekonflikter och motstånd uppstår, där vissa anspråk inte kan tillgodoses, krävs det nytänkande och innovation, då tillgängliga verktyg inte alltid räcker för att lösa utmaningarna.

I teorin som behandlar utmaningar för småstäder vid implementering av certifieringar, nämns flera fall med olika certifieringssystem. Norrtälje-fallet bekräftar respondenternas ställning, där omfattande administration och kostsamhet, brist på resurser och engagemang samt politiskt stöd leder till att certifieringen riskeras att inte fullföljas (Mandolin & Hultman, 2023). I Baranzate-fallet var utmaningen att man behövde ändra vissa regler i de befintliga planeringsverktygen för att garantera att förutsättningarna i LEED-ND uppfylldes (Dall’O et al., 2013). I Emeryville-fallet påstår Garde (2009) att LEED-ND måste anpassas för att ta hänsyn till lokala förhållanden, och att LEED-ND kommer inte att ensamt garantera hållbar

stadsutveckling (Garde, 2009). I ett fall som behandlar BREEAM-C i flera småstadsprojekt, var det en utmaning att effektivt säkerställa allmänhetens deltagande (Chantry & Turcu, 2024). Bristfällig information, dålig utformning av aktiviteter, begränsning av medborgarnas inflytande var en följd av myndigheternas och intressenternas inställning till medborgarnas delaktighet. Detta bekräftar därmed Skills (et al., 2023) motivering om att bristen på politiskt stöd och visioner på så sätt hämmar hållbarhetsomställningen i en småstad.

Analysen visar att småstäder står inför ett slags paradox, där certifieringar som CityLab syftar till att stärka hållbar stadsutveckling, men samtidigt skapar det en omfattande administration, en organisatorisk börda och brist på kontinuitet i arbetet eller i värsta fall dess avslut utifrån formella förhållanden. För att certifieringar ska bli effektiva verktyg i småstäder krävs det att systemen anpassas till småstadens villkor, att det finns ett politiskt stöd som främjar certifieringsarbetet. När det finns en vilja i en småstad att arbeta med certifieringar, riskerar mötet mellan certifieringssystemets krav och småstadens begränsade resurser att göra certifieringsprocessen ohanterlig i praktiken.

5.4 Fördelar vid implementering av certifieringar i svenska småstäder

Trots de utmaningar som har diskuterats, framträder tydliga fördelar med implementeringen av certifieringar i småstäder. Intervjuerna visar att processen av att följa CityLab är fördelaktig för de mindre kommuner som använder manualen som stöd, vilket framgår av respondentens A motivering och bekräftas av respondenterna B och C. Det skapar en gemensam struktur och höjer ambitionsnivån hos aktörerna vilket stärker samverkan. Dessa fördelar uppnås då CityLab skapar en tydlig process där man tydligt jobbar med förankringen. Respondent C påpekar att det finns många frågor man uppmärksammat i tidigt skede, där man vid en normal process inte hade tittat på det så pass tidigt, där respondenten beskriver den omfattande administration som både en fördel och en nackdel. Genom att ha proaktivt arbetat med utredningarna och bedömningskriterier, har man kunnat ta fram en strukturplan, där manualen hjälper att täcka in det som krävs för ett lyckat CityLab-projektet. Samtliga respondenter belyser även att det finns ett långsiktigt marknadsmässigt värde i att vara hållbar, tack vare kvalitetsstämpeln som stärker legitimiteten av ett utfört projekt.

Dokumentstudien visar att både Eskilstuna och Malmö stad framhåller fördelarna med tydliga mål, indikatorer, dess relevanta styrdokument, långsiktiga strategier och tydlig processtyrning, där projektens önskade effekter kan uppnås. I Eskilstunas dokument beskrivs det även att ”som ytterligare stöd, tog kommunen fram ett verktyg för hållbar stadsutveckling tillsammans med SGBC, CityLab, för att utveckla metoder och arbetssätt för hållbar stadsutveckling”, vilket innebär att certifieringen inte bara fungerar som en extern granskning, men integreras som praktiskt stöd i det lokala arbetet. På så sätt innesluts arbetet med hållbar stadsutveckling i ett sammanhang, som är definitivt en fördel då det stärker strukturen och långsiktighet i planeringsprocessen.

Teorin stärker denna bild. Norrtälje är ett praktexempel på hur CityLab kunde användas som ”en mall” på exakt det sätt som respondent A förklarade gällande fördelar med CityLab (Mandolin & Hultman, 2023; Respondent A). Den höjde ambitionen och kunskapen vilket möjliggjorde med att fullfölja visionen om en hållbar förändring för berörda projekt. Utifrån ett långsiktigt perspektiv är det inte bara de sociala och ekologiska värden som höjs, men även de ekonomiska när det läggs ett fokus på de andra två hållbarhetsaspekterna (Mandolin & Hultman, 2023; Respondent C). Även när ett projekt kan ta längre tid och kosta mer, finns det större chans av att fullfölja de mål som sätts för projektet (Mandolin & Hultman, 2023).

I Baranzate-fallet finns det ett mycket starkt samband mellan LEED-ND och rådande byggregler (Dall'O et al., 2013). Detta relaterar till sättet CityLab är anpassat till plan- och bygglagens planprocess (SGBC, 2023). Emeryville-fallet bekräftar respondenternas påstående att LEED-ND ger projekten en marknadsföringsfördel, samt att verktyget är tillräckligt flexibel för att kunna anpassas till lokala förutsättningar (Garde, 2009). I BREEAM-C fallet var fördomsfria byggherrar med ett intresse av att leverera hållbarhet avgörande för att allmänhetens skulle bli framgångsrikt (Chantry & Turcu, 2024). Det är likt den process respondenterna var med om och forma, där medborgarnas delaktighet var uppmärksammas, med ett särskilt fokus på barn och unga.

Analysen visar att fördelarna med CityLab är av långsiktig karaktär. Certifieringen bidrar inte direkt med snabba effekter, utan skapar i stället förutsättningar för kunskapsuppbyggnad, god samverkan och ökad legitimitet i projektet, men framför allt att hållbarhetsarbetet uppfyller önskade effekter genom att uppnå projektens långsiktiga mål. Detta kan förklara varför företagen och kommuner, trots utmaningarna ser certifieringar som en möjlighet snarare än en börda. I småstadskontexten blir de långsiktiga fördelarna särskilt viktiga, där resurserna är ofta begränsade, för att på så sätt övertyga kommunen och beställare om projektets hållbarhet och certifieringens strukturerade ramverk gällande hållbar stadsutvecklingsarbete.

5.5 CityLabs framtid, potential och feedback

Resultaten visar att CityLab har potential till att bli en central metod i småstäders hållbara stadsutveckling, men att framtiden är beroende av nya lösningar, utveckling samt anpassning av manualen. Intervjuerna lyfter behovet av en mer flexibel certifieringsmodell för småstäder som saknar resurser för att följa CityLab-manualen, samtidigt att uppföljning och verifiering måste stärkas för att undvika risker för greenwashing.

Respondent C konstaterade att CityLab som manual är mer lämpad i storstadskontext än i småstäder, trots att manualen tar hänsyn till projektets lokala förutsättningar. Detta grundar sig i att vissa av bedömningskriterierna är svåra att motivera, där problemen helt enkelt inte existerar i småstäder på samma sätt som det gör i storstäderna. Respondent C funderade på ifall man hade kunnat skapa en version av CityLab som behandlar småstadskontexten. Vid en fråga om hur CityLab skall utvecklas i framtiden för att certifiera olika projekttyper, ger respondent A medhåll i respondent C:s påstående, där det krävs en mer flexibel certifieringsmodell med möjlighet till att skräddarsy sin manual efter vilket projekttyp man har.

Samtidigt skapar CityLab långsiktiga och gynnsamma effekter vid en CityLabs-process som god samverkan, förankring av hållbarhetsmål och legitimitet för projekt. Den strukturerade processen i kombination med proaktivt arbete över utredningar och redovisningar för indikatorer och bedömningskriterier, ger småstäder en möjlighet att systematisera hållbarhetsarbetet trots begränsade resurser.

Vid diskussionen av uppföljning råder det både delade meningar och en konsensus. Respondenterna B och C håller med om att det krävs uppföljning efter arbete med ett projekt. Där emot råder det delade meningar om ifall det bör vara ett krav att uppfölja arbetet. Respondent C motiverar med att det krävs en ”piska- och morotmetod” där man ser till att uppföljning säkerställs efter ett projekt. Samtidigt påpekar respondenterna A och B att det är väldigt svårt om det fanns krav på uppföljning enligt CityLab 1.0 eller att CityLab-projektet på något vis hade en ”giltighetstid”.

När CityLabs potential diskuterades, svarade respondenterna att det helt enkelt krävs mer för att uppnå verklig hållbar stadsutveckling. Respondent B hävdar att det krävs en helt annan styrning av den fysiska planeringen i Sverige om man ska uppnå hållbarhet i den byggda miljön.

Dokumentstudierna från Eskilstuna och Malmö visar att strukturerade styrdokument samt en god processtyrning är väsentliga för att uppnå långsiktiga hållbarhetsmål och på så sätt stärker resultatet. Eskilstuna använder CityLab som ett stödverktyg vid arbetet med hållbar stadsutveckling vilket stärker metodens implementering och långsiktiga arbete. Malmö stad betonar hur vikten av samverkan, nytänkande och delaktighet samt strategier konkretiserar hur kommunen och berörda aktörer kan bidra till en långsiktigt hållbar stadsutveckling.

Teorin stödjer denna bild där i Emeryville-fallet påpekar Garde (2009) att LEED-ND kan inte ensamt garantera hållbar stadsutveckling (Garde, 2009). Garde (2009) uppmuntrar projektplanerare att gå längre än LEED-ND och stödja projekt som bidrar positivt till den hållbara stadsutvecklingen utifrån egna bedömningar av lokala förhållanden och behov (Garde, 2009). Genom att skapa robusta städer, skapar man en flexibilitet som tillåter städer att bemöta utveckling och framtida utmaningar (Regeringen, 2025).

Analysen visar att CityLab har potential att bidra till långsiktig hållbar stadsutveckling i småstäder, men att detta kräver:

- Anpassning och flexibilitet för att kunna implementera CityLab-processen i olika projektstorlekar, i detta fall för småstäder.
- Förstärkt uppföljning och verifiering för att säkerställa legitimitet och förhindra greenwashing.
- Integrering med lokala styrdokument och processer som ger upphov till långsiktigt arbete.
- Fokus på samverkan och delaktighet.

Med dessa justeringar, har CityLab chansen att bli ett effektivt verktyg i småstäder. Ett verktyg som inte bara mäter hållbarhet, men även möjliggör den i praktiken, där den ger småstäderna struktur i arbetet och processtyrningen samt en långsiktig potential att uppnå verklig hållbar stadsutveckling.

6. Slutsats

Syftet med denna studie har varit att undersöka vilka utmaningar och fördelar svenska småstäder står inför vid implementeringen av certifieringar för hållbar stadsutveckling, med fokus på CityLab. Studien har sammanställts genom teori, intervju- och dokumentstudier, vilket har gett upphov till en jämförande analys mellan tidigare forskning, kommunernas styrdokument och praktisk erfarenhet.

6.1 Svar på frågeställning

6.1.1 Hur ser den rådande situationen ut gällande hållbar stadsutveckling i Sveriges småstäder?

Den rådande situationen i småstäder visar att hållbar stadsutveckling är en komplex och långsiktig process, som styrs av kommunala styrdokument, strategier och planer. Småstäder står inför liknande hållbarhetsutmaningar som de större städerna men där kommunerna saknar samma förutsättningar som större städer har, vilket leder till att framtida projekt kan präglas av begränsade ekonomiska och personliga resurser. Trots detta vet man om hur viktigt social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet är, där de dokumenterade metoder som Eskilstunas och Malmös strategier ger riktlinjer för tidig inkludering av hållbarhetsmål och processtyrning, vilket sedan implementerades i småstäderna Sundbyholm, Norrtälje och Gottorp.

Certifieringen som CityLab kan bidra till att skapa struktur och legitimitet i småstäders hållbara stadsutvecklingsprojekt. Samtidigt finns det ett behov av lokal anpassning i CityLabs arbetssätt, då småstäder annars riskerar att uppleva att certifieringsprocessen är allt för omfattande på grund av resursbegränsningar samt att småstäder även påverkas av att certifieringsmodellen är mer lämpad för större städer. Sammanfattningsvis, det finns en stark ambition och tydliga mål för de småstäder som vill stadsutveckla med hållbarhet i åtanke, men genomförandekapaciteten just nu i dagsläget kan vara en begränsande faktor.

6.1.2 Vilka fördelar samt utmaningar innebär för implementering av CityLab i småstäder?

De främsta utmaningarna ligger i resurshantering, politiska skiften och den omfattande administrationen. Småstäder har ofta begränsad kapacitet att följa CityLabs manual helhjärtat, vilket gör implementeringen ännu mer tids- och resurskrävande än vad det redan är. Trots att CityLab kan projektanpassas utifrån lokala förutsättningar, är CityLab mer lämpad för större städer, där vissa bedömningskriterier kan vara svåra att motivera i småstäder. På grund av denna utmaning, finns det ett behov av en flexibel certifieringsmodell som kan anpassas i småstadskontext. Slutligen är uppföljning och verifiering, som förebygger greenwashing, svåra att implementera på grund av brister i krav kring uppföljning och verifiering.

Samtidigt identifierades flera fördelar. CityLab ger småstäder en tydlig process och struktur över hållbarhetsarbetet vilket höjer ambitionsnivån och bidrar till ökad kunskapsförhöjning och god processtyrning. Respondenterna beskrev CityLab som en kvalitetsstämpel som stärker legitimiteten där manualen täcker upp helheten av hållbarhetsarbetet som kan ge en marknadsmässig fördel. Den systematiska redovisningen av mål och indikatorer bidrar till långsiktig planering och kvalitetssäkring.

Sammanfattningsvis innebär implementeringen av CityLab i småstäder är ett tveeggat svärd, där processen är krävande, särskilt för kommuner som upplever resursbrister men samtidigt ger en möjlighet till långsiktigt och hållbart värdeskapande.

6.1.3 Hur kommer byggandet av certifierade och hållbara stadsdelar genom samverkan mellan kommuner, organisationer och offentliga samt privata aktörer att gynna stadsutvecklingen i småstäder?

Byggandet av certifierade och hållbara stadsdelar i småstäder genom samverkan mellan kommuner, organisationer samt offentliga och privata aktörer kan gynna stadsutvecklingen på flera sätt:

- Genom att skapa en gemensam struktur och långsiktighet vid planeringsprocessen.
- Stärka lokal kunskap och innovationsförmåga genom kunskapsdelning och god samverkan, vilket stärker kapaciteten att driva ett hållbart stadsutvecklingsprojekt i en småstad.
- Främja delaktighet genom tidig användarinvolvering, vilket ger upphov till konkreta idéer, behov och lösningar för stadsutvecklingsprojektet. På så sätt skapas det en legitimitet, vilket ökar möjligheten till tydlig och långsiktig förankring.
- Certifierade stadsdelar som utvecklas genom god samverkan kan bidra till ökad attraktivitet.
- Genom implementering av miljö- och klimatinriktade lösningar, stärker man småstädernas resiliens och flexibilitet för framtida utmaningar.

6.2 Sammanfattning

Hållbar stadsutveckling i småstäder är komplex och långsiktig, styrd av kommunala styrdokument, strategier och planer. Småstäder saknar ofta resurser jämfört med större städer, vilket kan begränsa genomförandet av hållbara stadsutvecklingsprojekt, men där det finns en ambition om att bidra till de tre hållbarhetsperspektiven. CityLab har en tydlig potential i att kunna stödja småstäder i den hållbara stadsutvecklingsprocessen, men kräver anpassning för småstadskontexten, en flexibilitet och ett tydligt fokus på uppföljning för att uppnå verklig hållbar stadsutveckling.

Där även om utmaningarna kan begränsa småstaden, överväger fördelarna ofta utmaningarna. Där samverkan mellan kommuner, andra aktörer och medborgare är avgörande för att uppnå långsiktiga mål, för att tillsammans bidra till att skapa robusta, attraktiva, konkurrenskraftiga och hållbara småstäder.

6.3 Vidare forskning

Detta examensarbete har bevisat att certifieringar som CityLab kan bidra till att stärka hållbar stadsutveckling i småstäder, men också att processen kommer med flera utmaningar.

Resultaten ger en grund för vidare utveckling av certifieringssystemet och väcker frågor som kan utforskas vid vidare forskning:

- Undersöka hur CityLab kan anpassas till småstädernas specifika behov
- Jämförande studier mellan små- och storstäder för att belysa skillnader vid implementering av certifieringar i olika stadskontext
- Uppföljning av certifierade stadsdelar och effekterna på social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet för det certifierade projektet.

Referenslista:

Agora & HUI Research (2018). Definition av stad och stadskärna. Hämtat från:

<https://hui.se/wp-content/uploads/2019/11/Definitioner-av-stad-och-stadsk%C3%A4rna-2018.02.pdf>

(hämtad 2025-09-06)

Berg, G. P. (2003). Sustainability resources in Swedish townscape neighbourhoods Results from the model project Hågaby and comparisons with three common residential areas, *Landscape and Urban Planning Vol 68, Issue 1* (2004) 29-52. Hämtat från:

[https://doi.org/10.1016/S0169-2046\(03\)00117-8](https://doi.org/10.1016/S0169-2046(03)00117-8)

Booth, W. C., Colomb, G. G., & Williams, J. M. (2008). The Craft of Research, third edition. *University of Chicago Press* Hämtat från:

<https://doi.org/10.7208/chicago/9780226062648.001.0001>

Boverket (2011). Hållbar stadsutveckling. Hämtat från:

https://www.boverket.se/contentassets/5c983ab67c7e46f997853b80215ea016/hallbar_stadsutveckling.pdf (hämtad 2025-03-06)

Boverket (2016). Byggnadsnämnden Hämtat från: [https://www.boverket.se/sv/PBL-](https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/lov--byggande/roller-och-ansvar/byggnadsnamnden/)

[kunskapsbanken/lov--byggande/roller-och-ansvar/byggnadsnamnden/](https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/lov--byggande/roller-och-ansvar/byggnadsnamnden/) (hämtad 2025-06-12)

Boverket (2019). Andra aktörer Hämtat från: [https://www.boverket.se/sv/PBL-](https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/lov--byggande/roller-och-ansvar/andra-aktorer/)

[kunskapsbanken/lov--byggande/roller-och-ansvar/andra-aktorer/](https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/lov--byggande/roller-och-ansvar/andra-aktorer/) (hämtad 2025-06-12)

Boverket (2024). Byggherrens ansvar Hämtat från: [https://www.boverket.se/sv/PBL-](https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/lov--byggande/byggprocessen/byggherrens-ansvar/)

[kunskapsbanken/lov--byggande/byggprocessen/byggherrens-ansvar/](https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/lov--byggande/byggprocessen/byggherrens-ansvar/) (hämtad 2025-06-12)

Boverket (2025). Utsläpp av växthusgaser från bygg- och fastighetssektorn Hämtat från:

<https://www.boverket.se/sv/byggande/hallbart-byggande-och-forvaltning/miljoindikatorer---aktuell-status/vaxthusgaser/> (hämtad 2025-03-06)

Boverket (2025). Rådet för levande städer. Hämtat från:

<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/stadsutveckling/radet-for-levande-stader/> (hämtad 2025-10-20)

Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27–40. Hämtat från: <https://doi.org/10.3316/qj0902027>

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. Hämtat från: <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>

BRE (2012). BREEAM Communities Technical Manual Hämtat från: <https://files.bregroup.com/breeam/technicalmanuals/communitiesmanual/> (hämtad 2025-06-11)

Brundtland, G. H. (1987). Our common future
Hämtat från: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>
(hämtad 2025-03-06)

Chantry, W., Turcu, C. (2024). Sustainability power to the people: BREEAM Communities certification and public participation in England. *Discov Sustain* 5, 371. Hämtat från: <https://doi.org/10.1007/s43621-024-00473-2>

Dall'O, G., Galante, A., Sanna, N., & Miller, K. (2013). On the Integration of Leadership in Energy and Environmental Design (LEED)® ND Protocol with the Energy Planning and Management Tools in Italy: *Strengths and Weaknesses*. *Energies*, 6(11), 5990–6015. Hämtat från: <https://doi.org/10.3390/en6115990>

Eneroth, B., (1984). Kvalitativ metod — kunskapsmodell och 'mätproblem' *Sociologisk Forskning*, 21(3/4), 81–87. Hämtat från: <http://www.jstor.org/stable/20850731> (hämtad 2025-06-19)

Eskilstuna kommun. (2023). Metod för hållbar stadsutveckling. Hämtat från: <https://www.eskilstuna.se/kommun-och-politik/hallbar-stad/metod-for-hallbar-stadsutveckling>
https://www.eskilstuna.se/download/18.355ac22117955c2fb2b139/1675680245329/Metod%20f%C3%B6r%20H%C3%A5llbar%20Stadsutveckling_webb.pdf (hämtad 2025-04-08)

FN, (1996). The Habitat Agenda: Istanbul Declaration on Human Settlements Hämtat från: <https://unhabitat.org/sites/default/files/2014/07/The-Habitat-Agenda-Istanbul-Declaration-on-Human-Settlements-20061.pdf> (hämtad 2025-03-06)

FN:s utvecklingsprogram (2024). Mål 11: Hållbara städer och samhällen

Hämtat från: <https://globalamalen.se/om-globala-malen/mal-11-hallbara-stader-och-samhallen/>

(hämtad 2025-03-06)

Friedman, A., (2018). Fundamentals of Sustainable Urban Renewal in Small and Mid-Sized Towns. *Springer International Publishing*. Hämtat från: <https://doi.org/10.1007/978-3-319-74464-3>

Funck, Elin K., Karlsson, Tom S. (2021). Handbok för systematiska litteratur- och dokumentstudier inom samhällsvetenskapen *Förvaltningshögskolans rapporter 158*. Hämtat från: <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/67445> (hämtad 2025-06-19)

Garde, A. (2009). Sustainable by Design?: Insights From U.S. LEED-ND Pilot Projects, *Journal of the American Planning Association*, 75:4, 424-440. Hämtat från: <https://doi.org/10.1080/01944360903148174>

Golafshani, N. (2003). Understanding reliability and validity in qualitative research. *The Qualitative Report*. 8(4), 597–606. Hämtat från: <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2003.1870>

Hansmann, R., Mieg, H. A., & Frischknecht, P. (2012). Principal sustainability components: empirical analysis of synergies between the three pillars of sustainability. *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 19(5), 451–459. Hämtat från: <https://doi.org/10.1080/13504509.2012.696220>

Hansson, B., Olander, S., Landin, A., Aulin, R. & Persson, U. (2015) Byggledning – Projektering. *Studentlitteratur AB*

Karolinska institutet (2025). Systematisk litteraturoversikt som examensarbete Hämtat från: <https://kib.ki.se/soka-vardera/systematiska-oversikter-forskare/systematisk-litteraturoversikt-som-examensarbete> (hämtad 2025-06-19)

Kolankiewicz, M., Liinason M., Sager M. (2024). Genusvetenskapliga forskningsmetoder. 213–228. Hämtat från: <https://doi.org/10.37852/oblu.260>

Knox, P. and Mayer H. (2009). Small town sustainability: Economic, social, and environmental innovation. *Walter de Gruyter*.

Malmö stad. (2021). Miljöprogram för Malmö stad 2021–2030 Hämtat från:
<https://miljobarometern.malmo.se/content/docs/miljoprogram-malmo-stad-2021-2030.pdf> (hämtad 2025-07-16)

Malmö stad. (2023). Översiktsplan för Malmö 2023. Hämtat från:
<https://gis.malmo.se/portal/apps/storymaps/collections/420a390c2f784fb19908746dfad5e97a?item=7>
(hämtad 2025-07-16)

Mandolin N., Hultman P. (2023). CityLab: Att vara eller icke vara? Hämtat från:
<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1776875/FULLTEXT01.pdf> (hämtad 2025-02-18)

McIntosh, M. J., & Morse, J. M. (2015). Situating and constructing diversity in Semi-Structured interviews. *Global Qualitative Nursing Research*, 2. Hämtat från:
<https://doi.org/10.1177/2333393615597674>

Plattform för hållbar stadsutveckling (2015). Nuläget i fem myndigheters arbete med hållbar stadsutveckling. Hämtat från:
<https://www.boverket.se/contentassets/873517b9bf7f4d698f263105b9c143e2/nulage-fem-myndigheters-arbete-for-hallbar-stadsutveckling.pdf> (hämtad 2025-04-08)

Regeringen (u.å). Agenda 2030 / Mål 11 / Hållbara städer och samhällen
Hämtat från: <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/agenda-2030-mal-11-hallbara-stader-och-samhallen/>

Regeringen (2021). Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030 (Skr 2020/21:133). Hämtat från: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/skrivelse/nationell-strategi-for-hallbar-regional-utveckling_h803133/ (hämtad 2025-03-06)

Regeringen (2025). Ny strategi för levande och trygga städer (Skr. 2024/25:96). Hämtat från:
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/skrivelse/ny-strategi-for-levande-och-trygga-stader_hc0396/ (hämtad 2025-03-06)

Region Skåne (2019). Stads kvaliteter i Skåne. Hämtat från:
<https://utveckling.skane.se/siteassets/publikationer/stadskvaliteter-i-skane-fullversion.pdf> (hämtad 2025-04-03)

Region Skåne (2020). Hållbar småstad – Handbok för planering av levande kvarter. Hämtat från: <https://utveckling.skane.se/publikationer/publikationer/hallbar-smastad--planering-av-levande-kvarter/> (hämtad 2025-03-24)

SCB (2023). Folkmängd i tätorter, per storleksklass tätort. År 2010–2023. Hämtat från: <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/boende-bebyggelse-och-mark/bebyggelseomraden/tatorter-och-smaorter/> (hämtad 2025-09-06)

SCB (2024). Tätorter i Sverige. Hämtat från: <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/miljo/tatorter-i-sverige/> (hämtad 2025-09-06)

SCB (2024). Statistiska tätorter 2023, befolkning, landareal, befolkningstäthet. Hämtat från: <https://www.scb.se/MI0810> (hämtad 2025-09-06)

SGBC (u.å). Bakgrund och utveckling. Hämtat från: <https://www.sgbc.se/certifiering/citylab/det-har-ar-citylab/bakgrund-och-utveckling/> (hämtad 2025-03-06)

SGBC (2023). Citylab Manual 4.0. Hämtat från: https://www.sgbc.se/app/uploads/2023/02/Citylab_Manual_4.0.pdf (hämtad 2025-03-06)

SGBC (2023). Hållbarhet i planeringsskedet med CityLab – erfarenheter från Gottorp. Hämtat från: <https://www.sgbc.se/nyheter/hallbarhet-i-planeringsskedet-med-citylab-erfarenheter-fran-gottorp/> (hämtad 2025-03-06)

Skill, K., Farhangi M., Trygg, K. (2023). Size matters: action space for sustainability transition among planners in Swedish municipalities. *Urban Research & Practice*, 17(3), 329–346. Hämtat från: <https://doi.org/10.1080/17535069.2023.2209554>

SKR (2023). Kommungruppsindelning. Hämtat från: <https://extra.skr.se/download/18.ef4ba7d1849a2f55db2898a/1669978414789/Kommungruppsindelning-2023.pdf> (hämtad 2025-09-06)

Snyder H. (2019). Literature review as a research methodology: An overview and guidelines *Journal of Business Research*, Volume 104, 333-339. Hämtat från: <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2019.07.039>

Strategisk Arkitektur (2024). Sundbyholm – först i Sverige att certifieras med CityLab 4.0. Hämtat från: <https://strategiskarkitektur.se/sundbyholm-forst-i-sveriges-att-certifieras-med-citylab-4-0/> (hämtad 2025-03-06)

Svenska FN-förbundet (2023). Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Hämtat från: <https://fn.se/vi-gor/vi-utbildar-och-informerar/fn-info/vad-gor-fn/fns-arbete-for-utveckling-och-fattigdomsbekampning/agenda2030-och-de-globala-malen/> (hämtad 2025-03-06)

Tenny S., Brannan JM., Brannan GD. (2022). Qualitative Study. Hämtat från: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK470395/> (hämtad 2025-06-19)

Ullstad, E. (2008). Hållbar stadsutveckling – En politisk handbok från Sveriges Arkitekter. *Intellecta*.

Wu, P., Song, Y., Hu, X., & Wang, X. (2018). A Preliminary Investigation of the Transition from Green Building to Green Community: Insights from LEED ND. *Sustainability*, 10(6), 1802. Hämtat från: <https://doi.org/10.3390/su10061802>

Zawadzka, A. (2017). Making Small Towns Visible in Europe: the Case of Cittaslow Network – The Strategy Based on Sustainable Development *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, Vol 13, Iss SI, Pp 90-106. Hämtat från: <https://doi.org/10.24193/tras.SI2017.6>

Zawadzka, A. (2023). Spatial issues in Polish Cittaslow towns in the perspective of changes in the spatial planning system *Journal of Geography, Politics and Society*, 13(3), 44-54. Hämtat från: <https://doi.org/10.26881/jpgs.2023.3.05>

Bilagor

Bilaga 1 – intervjuguide, Respondent A

- Hur många års erfarenhet har du inom SGBC och utveckling av CityLab?
- Vad var den viktigaste inspirationen för att skapa CityLabs struktur gällande övergripande mål, fokusområden och indikatorer och hur såg samverkan ut mellan offentlig och privat sektor under utvecklingen?
- Hur kan CityLab gynna de mindre kommuner som känner av brister i former av politiskt stöd, visioner, expertis mm och jobba effektivt med certifieringen?
- Är CityLab lämpad för småstäder på samma sätt som för storstäder som Stockholm, Göteborg, Malmö mm.?
- Vilken roll spelar lokal identitet och kultur i certifieringsbedömningen?
- En utmaning för städer och byar över lag, är att varje stad och by är unik, där man måste arbeta utifrån befintlig bebyggelse, nya detaljplaner och medborgare inom kommunen. Hur säkerställer man att CityLab kan effektivt fungera utifrån lokala förhållanden? Behöver man ändra på vissa regler i de befintliga planeringsverktyg som finns, för att CityLab fungera på bästa sätt?
- I CityLab 4.0, finns det många bedömningskriterier, 19 i första precertifieringen, 95 i andra precertifieringen och 119 i slutcertifieringen. Hur säkerställer man att ett projekt, på bästa sätt ser till att följa arbetsmetodiken som CityLab 4.0 har?
- Hur ser CityLab till att området, efter att det blivit certifierad, håller sig certifierad? Vilken arbetsmetodik gäller då, för att se till att området håller sig certifierat?
- Hur arbetar CityLab med kommuner utifrån plan- och bygglagens process, för att samverkan skall fungera på bästa sätt mellan CityLab-samordnare och

byggnadsnämnd, där man säkerställer offentliga myndigheternas medverkan?

- Hur anpassas CityLab-certifieringen till kommunens hållbarhetsstrategier, är det som ett sorters styrdokument eller ett dialogbaserat verktyg?
- Vilka är de vanligaste utmaningar, missförstånd eller konflikter när kommuner och företag använder CityLab?
- Hur arbetar ni med utvecklingen av CityLab efter återkoppling av certifierade CityLab-projekt? Vilken feedback får ni av kommunerna och företagen?
- CityLab är en certifiering som behandlar stadsdelar och områden. En annan certifiering som jag behandlat i mitt examensarbete, Cittaslow, är en modell för stadsutveckling i städer och byar under 50 000 i befolkning, som bevarar lokal identitet och kultur för att motverka globaliseringens effekter genom hållbarhetsarbete. Hur kan CityLab arbeta för att gå ifrån att certifiera stadsdelar till att certifiera hela städer och byar, och på så sätt hitta en ny dimension av hållbarhetsarbete?
- Hur säkerställer man att CityLab speglar mål som Agenda 2030, nationella mål och EU-taxonomin i praktiken? Finns det en risk att indikationerna ”glömmer” om lokala förhållanden till förmån för generella mål?
- Hur säkerställer man att medborgarnas delaktighet och engagemang inte blir endast symbolisk, utan meningsfull vid utveckling av ett CityLab-projekt?

Bilaga 2 – intervjuguide, Respondent B

- Hur många års erfarenhet har du i branschen och som CityLab-samordnare?
- Hur kan du beskriva ditt arbete som hållbarhetsspecialist och CityLab-samordnare i detta projekt?
- Vad var motiveringen för Skanska att arbeta med CityLab vid utvecklingen av Gottorp?
- Hur arbetade ni, som helhet, med CityLab under projektets gång, för att säkerställa att de 233 bedömningskriterier uppfylldes?
- Vad var det mest avgörande för att CityLab-certifieringen uppfylldes?
- Vilka utmaningar gav CityLab under projektets gång? Var det något steg i processen som var mer utmanande än resten?
- Hur var samarbetet mellan Skanska och Malmö kommun under projektets gång? Hur såg ni till att lösa målkonflikter och på det sätt uppnå en god samverkan? Fanns det otydligheter som sedan löstes och hur gick ni till väga då?
- Hur säkerställer man att CityLab kan effektivt fungera utifrån lokala förhållanden? Behöver man ändra på vissa regler i de befintliga planeringsverktyg som finns, för att CityLab fungera på bästa sätt?
- Är CityLab lämpad för småstäder på samma sätt som för storstäder som Stockholm, Göteborg, Malmö mm.?
- Vilka är de vanligaste utmaningar, missförstånd eller konflikter när kommuner och företag använder CityLab?

- Vilka fördelar ger CityLab till Gottorp?
- Vad finns det att ta med från detta projekt – med de lärdomar ni har fått från Gottorpsprojektet?
- Hur säkerställer man fortsatt hållbar utveckling i Gottorp efter certifiering, är det något ni arbetar med, och om ja, hur funkar uppföljningen?
- Hur säkerställer man att CityLab speglar mål som Agenda 2030, nationella mål och EU-taxonomin i praktiken? Finns det en risk att indikationerna ”glömmer” om lokala förhållanden till förmån för generella mål?
- Hur anpassas CityLab-certifieringen till kommunens hållbarhetsstrategier, är det som ett sorters styrdokument eller ett dialogbaserat verktyg?
- En av de mer intressanta sakerna var hur Skanska involverade barn och unga och får med deras delaktighet. Vad har barnet i detta fall bidraget med, och hur ser ni på denna typ av delaktighet, jämfört med ”vanliga” stadsutvecklingsprocesser?
- Tror du att certifieringar som CityLab är tillräckliga för att uppnå verklig hållbar stadsutveckling, eller krävs det mer verktyg?

Bilaga 3 – intervjuguide, Respondent C

- Hur många års erfarenhet har du i branschen?
- Hur kan du beskriva ditt arbete i Lövgård?
- Vad var motiveringen för Strategisk Arkitektur att arbeta med CityLab vid utvecklingen av Lövgård?
- Hur arbetar ni med CityLab under projektets gång, för att säkerställa att alla bedömningskriterier uppfylls?
- Hur är samarbetat mellan SA och Eskilstuna kommun under projektets gång? Hur ser ni till att lösa målkonflikter och på det sätt uppnå en god samverkan? Finns det otydligheter, och om det finns, hur går ni till väga då?
- En utmaning för städer och byar över lag, är att varje stad och by är unik, där man måste arbeta utifrån befintlig bebyggelse, nya detaljplaner och medborgare inom kommunen. Hur säkerställer man att CityLab kan effektivt fungera utifrån Lövgårds lokala förhållanden? Behöver man anpassa den befintliga planeringsprocessen som finns, för att CityLab skall fungera på bästa sätt?
- Är CityLab lämpad för småstäder som Sundbyholm, på samma sätt för storstäder som Stockholm, Göteborg, Malmö mm.?
- Vilka är de vanligaste utmaningar, missförstånd eller konflikter när ni använder CityLab i Lövgård?
- Vilka fördelar ger CityLab till Lövgård?
- Vilka ekonomiska fördelar samt nackdelar finns det när man jobbar med ett CityLab projekt som Lövgård?

- Hur säkerställer man fortsatt hållbar utveckling i Lövgård efter certifiering, är det något ni arbetar med, och om ja, hur funkar uppföljningen?
- Hur säkerställer man att CityLab speglar mål som Agenda 2030, nationella mål och EU-taxonomin i praktiken? Finns det en risk att indikationerna ”glömmer” om lokala förhållanden till förmån för generella mål?
- Hur anpassas CityLab-certifieringen till kommunens hållbarhetsstrategier, är det som ett sorters styrdokument eller ett dialogbaserat verktyg?
- Hur säkerställer man att medborgarnas delaktighet och engagemang inte blir endast symbolisk, utan meningsfull vid utveckling av ett CityLab-projekt som Lövgård?
- Tror du att certifieringar som CityLab är tillräckliga för att uppnå verklig hållbar stadsutveckling i småstäder som Lövgård, eller krävs det mer verktyg?

Bilaga 4 – frågeformulär, Respondent D

1. Hur ser den rådande situationen ut gällande hållbar stadsutveckling i Åstorp? Motivera gärna!
2. Hur upplever ni att ett mindre samhälle och kommun som Åstorp kan bidra till hållbar stadsutveckling? Detta utifrån social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet.